

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kesätyöprojektin merkitys sosiaalityön välineenä

Reenkola, Emmi

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Kesätyöprojektin merkitys sosiaalityön välineenä

Emmi Reenkola
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2017

Emmi Reenkola

Kesätyöprojektin merkitys sosiaalityön välineenä

Vuosi 2017 Sivumäärä 51

Helsingin kaupungin opiskelijoiden kesätyöprojektin kautta ilman kesätyötä jääneet ja sen vuoksi toimeentulotukea hakeneet opiskelijat voidaan työllistää. Tämän laadullisen opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää projektin merkityksiä sosiaalityön välineenä; nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden lisääjänä. Päämääränä oli luoda kehitysideoita projektin toiminnalle. Tutkimus toteutettiin Työllistymisen tuki työelämäkumppanina.

Projekti asetettiin laajempaan yhteiskunnalliseen ja sosiaalityön viitekehykseen peilaamalla sitä sosiaalityön tavoitteisiin sekä ajankohtaisiin teemoihin kuten nuorisotyöttömyyteen ja sen taltuttamiseksi kehitettyihin toimintamalleihin. Nuorten hyvinvointia ja osallisuutta tarkasteltiin laajemmin ja esteitä nuorten työllistymiselle ja työttömyyden vaikutuksia pohdittiin.

Tutkimus toteutettiin paperisena kyselytutkimuksena, joka lähetettiin projektin yhteistyökumppaneille. Kysely sisälsi niin suljettuja kuin avoimia kysymyksiä. Tutkimustulokset osoittivat, että kesätyöprojektilla on monia tärkeitä merkityksiä sosiaalityön välineenä. Vastaukset todistivat, että kesätyöprojektin koetaan vahvistavan nuoren taloudellista sekä henkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Lisäksi projektin koetaan lisäävän tulevaisuuden työllistymismahdollisuuksia siihen osallistuneille nuorille. Projekti toteuttaa siis sosiaalityön perustehtävää, yksilöiden ja yhteisöjen voimaannuttamista ja positiivisen muutokseen aikaansaamista.

Tulokset nostivat esille konkreettisten menetelmien tärkeyden nuorisotyöttömyyden torjunnassa. Työllistymisen tukemisen tärkeys erityisesti tietyille ryhmille, kuten maahanmuuttajanuorille korostui. Tulokset herättivät ehdotuksia jatkotutkimusaiheista, kuten projektin kautta työllistyneiden nuorten seurannan sekä maahanmuuttajanuorten työllistymisen tutkimisen.

Asiasanat: Nuoret, työllisyys, työttömyys, osallisuus, hyvinvointi

Emmi Reenkola

Meanings of the summer job project as a tool for social work

Year	2017	Pages	51
------	------	-------	----

The Helsinki City students' summer job project is a tool to employ students who have applied for basic social assistance. The purpose of this qualitative thesis was to investigate the meanings of the project as a means for social work; an increaser of well being and participation for youths. In addition, the goal was to create ideas for development. This thesis has been realized in co-operation with Employment Support.

The project was set in a wider societal and social work setting by discussing the goals of social work and investigating current themes such as youth unemployment and approaches to tackle it. The general well being and participation of youths was examined. Barriers to employment and the effects of unemployment were investigated.

A paper questionnaire containing both closed and open-ended questions was sent to the respondents. The results prove that the project has many meanings as a tool for social work. According to respondents the project increases the mental, economical and social wellbeing of the participants. Furthermore, the respondents perceive the project as an increaser of participants' employment opportunities in the future. Therefore it realizes the fundamental duty of social work, empowering individuals and communities and driving positive change.

The results showcased the importance of concrete methods to combat youth unemployment. The importance of employment through the project to certain groups such as immigrants was highlighted. Suggestions for further research including a follow up on past participants were drawn upon the research results.

Keywords: Youth, employment, unemployment, participation, well being

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Helsingin kaupungin opiskelijoiden kesätyöprojektin kuvaus	8
2.1	Projektin kuvaus, historia ja yhteistyökumppanit.....	8
2.2	Projektin asiakaskriteerit	9
2.3	Projektin asiakasprosessi.....	9
3	Kirjallisuuskatsaus	10
3.1	Sosiaalityön määritelmä.....	11
3.1.1	Nuoret sosiaalityön asiakkaina.....	12
3.2	Toimeentulotuki ja nuoret	13
3.3	Nuorten hyvinvointi ja työ	14
3.4	Osallisuus ja työ	16
3.5	Nuorten työllisyys ja nuorisopolitiikka	17
3.6	Nuorten työllisyyteen vaikuttavat tekijät	18
3.7	Aiemmat tutkimukset.....	20
3.7.1	Kooste nuorten työtyytyväisyyskyselyn vastauksista	21
4	Tutkimusongelma	23
4.1	Tutkimusongelman valinta	23
4.2	Tutkimuskysymykset ja kyselykysymykset	25
5	Tutkimusasetelma ja -menetelmät.....	25
5.1	Aineistoanalyysi.....	27
6	Tutkimustulokset.....	29
7	Luotettavuus ja eettisyys	35
8	Pohdinta	37
8.1	Johtopäätökset	37
8.2	Kehitysideat	40
8.3	Jatkotutkimuksen aiheet	42
8.4	Reflektio	42
	Lähteet	44
	Liitteet	47

1 Johdanto

Eri puolueiden poliitikot vasemmalta oikealle ovat korostaneet työn merkitystä nuorelle ja tuen tarvetta työllistymiseen. Jyrki Katainen hallitusohjelmassaan totesi suomalaisen yhteiskunnan perustuvan ”ahkeruudelle, työn ja yrittäjyyden kunnioittamiselle, tasa-arvolle, yhteisvastuulle sekä toisistamme välittämiselle” (Valtioneuvosto 2011). Silloinen nuorisoasioista vastaava kulttuuri- ja urheiluministeri Paavo Arhinmäki puolestaan linjasi nuorten yhteiskuntatakuuta koskevassa tiedotteessa seuraavasti. ”Nuorta ei saa jättää yksin. Julkisten palvelujen on tunnistettava nuoren tuen tarve nykyistä paremmin.” Hän korosti osallisuutta, sitä että nuorille suunnattuja palveluja tulee kehittää niin, että niissä on riittävästi aikaa kohdata nuori ja kuulla häntä omaa elämäänsä koskevissa asioissa. Arhinmäki lisäsi, että saavuttaaksemme tavoitteen, viranomaisten tietotaitoa nuorten kasvuun ja elinoloihin liittyvistä asioista tulee vahvistaa (Opetus- ja Kulttuuriministeriö 2011). Osallisuus, työllisyys sekä nuorten tuentarve ovat siis olleet keskeisiä teemoja poliittisessa keskustelussa.

Nämä teemat ovat tärkeitä niin yhteiskunnallisesti kuin yksilöllisesti. Nuorten hyvin- tai pahoinvointi on olennainen sosiaalipoliittinen kysymys, sillä nuoret muodostavat tärkeän resurssin hyvinvointivaltion toimivuudelle. (Palola, Hannikainen-Ingman & Karjalainen 2012, 16) Nuorten vaikeudet löytää paikkansa on uhka niin yksilölle kuin yhteiskunnallekin. Nuoren oman äänen kuuleminen tätä koskevissa päätöksissä on ratkaisevaa.

Nuorten yhteiskunnallista asemaa pohtiessa, on tärkeää huomioida nuoruuden erityispiirteet elämänvaiheena. Nuoruusikä on mahdollisuuksien ja haasteiden vaihe. Tulevaisuus ja sen suunnittelu on keskeistä juuri nuoruudessa, sillä silloin tehdään monia tärkeitä valintoja koulutuspolkujen ja työuran aloittamisen suhteen. Nuoruus on oman paikan löytämistä maailmassa. Silloin tehdyt työhön ja uraan liittyvät valinnat vaikuttavat ratkaisevasti tulevaisuuteen. Nuoret ovat usein innokkaita oppimaan uutta ja tulevaisuuteen suuntautuneita. Toisaalta he voivat olla herkkiä, kärsiä huonosta itsetunnosta ja tarvita erityistä tukea valinnoissaan. Sen takia kaikki mahdolliset toimenpiteet ja tuki ovat olennaisen tärkeitä työelämään onnistuneesti sijoittumiseksi.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan yhden tällaisen tukikeinon, Helsingin kaupungin opiskelijoiden kesätyöprojektin merkityksiä sosiaalityön välineenä. Opiskelijoiden kesätyöprojektin kautta ilman kesätyötä jääneet ja sen vuoksi toimeentulotukea hakaneet opiskelijat voidaan työllistää. Kyseessä on kesätyö Helsingin kaupungin eri virastoissa tai laitoksissa. Projekti toteutetaan Työllistymisen tuen sekä Nuorten sosiaalityön, Sosiaalisen ja taloudellisen tuen sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen sekä Maahanmuuttajapalveluiden yhteistyönä. Jokaisella näistä toimijoista on oma tehtävänsä sosiaalityön kentällä, luoden

laajemman viitekehyksen projektille talouden, hyvinvoinnin, osallisuuden ja kotoutumisen tukijana.

Olen tutustunut kesätyöprojektin toimintaan työskennellessäni siinä projektityöntekijänä vuosina 2014-2016. Tämä kokemus on mahdollistanut ymmärrystä projektin toiminnasta ja merkityksistä, ja herättänyt kiinnostuksen tutkia projektia syvällisemmin. Tutkimuksen tavoitteena oli syventää näkemystä projektin merkityksistä niin yhteiskumppaneina toimineille sosiaalityöntekijöille kuin myös projektin kautta työllistyneille nuorille. Tutkimuskohteena oli lisäksi projektin sujuvuus, osallistujien valinta, työntekijöiden perehdytys projektin toimintaan sekä projektin työpaikkojen riittävyys. Tutkimuksessa hyödynnettiin kehittävää työtettä, sillä tavoitteena oli löytää konkreettisia kehityskohteita, joita työelämäkumppani pystyy hyödyntämään projektin kehittämisessä.

Opinnäytetyön tutkimusaihe on tärkeä, sillä se linkittyy osaksi laajempaa keskustelua nuorisotyöttömydestä. Työn merkitys yksilölle on suuri. Työ tai sen puute voi vaikuttaa yksilön hyvinvointiin sosiaalisella, psykologisella ja taloudellisella tasolla. Työllistymisen tukeminen on siis yksi keskeinen tapa toteuttaa sosiaalityön perustavaa ideaa; edistää yhteiskunnallista muutosta ja kehitystä, lisätä sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja yhteisöjen sekä niihin kuuluvien yksilöiden voimaantumista ja valtaistumista. Tutkimuksen aihe on poliittisesti ajankohtainen kun huomioidaan esimerkiksi EU:N Nuorisostrategia sekä Nuorisotakuu, joiden tavoitteina on nuorten työllistymisen edesauttaminen (Euroopan yhteisöjen komissio 2009; Työ- ja Elinkeinoministeriö 2012). Opinnäytetyössä käsitellään myös laajemmin nuorten hyvinvointia ja osallisuutta, ja peilataan työn vaikutuksia niihin.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, joka sisälsi määrällisiä piirteitä. Tutkimusaineisto kerättiin paperisella kyselyllä, joka lähetettiin yhteistyökumppaneina toimineille sosiaaliohjaajille ja -työntekijöille. Tutkimuksen kohteeksi valittiin sosiaalialan työntekijöiden näkökulma, sillä opiskelijoiden näkökulmaa on jo tarkasteltu aiempina vuosina. Palaute työntekijöiltä on olennaista, jotta yhteistyö eri toimijoiden välillä olisi mahdollisimman jouhevaa ja saumatonta. Lisäksi työntekijöiden asiantuntemusta voidaan hyödyntää luodessa kehitysideoita projektille.

Aloitin opinnäytetyön suunnittelun keväällä 2016, jolloin yhdessä työelämäkumppanin kanssa heidän toiveisiinsa ja tarpeisiinsa pohjautuen valitsimme aiheen opinnäytetyölle. Tutustuttuani alustavasti kirjallisuuteen ja tutkimuskysymyksiä pohdittuani, esitin aiheanalyysin suunnitteluseminaarissa toukokuussa 2016. Kesällä 2016 perehdyin aihepiiriin liittyvään kirjallisuuteen. Toteutin tutkimuksen lokakuussa 2016. Vuoden 2016 syksyn ja talven aikana purin tutkimuksen vastaukset, ja loin niiden pohjalta johtopäätökset sekä kehitysideat. Tammikuun 2017 käytin työn viimeistelyyn.

2 Helsingin kaupungin opiskelijoiden kesätyöprojektin kuvaus

2.1 Projektin kuvaus, historia ja yhteistyökumppanit

Opiskelijoiden kesätyöprojekti on järjestetty yhtäjaksoisesti vuodesta 2003. Alkuvuosinaan projekti toimi Töidenjärjestelytoimistossa, jonka nimi muuttui Työhönohjaukseksi vuonna 2006. Työhönohjauksen henkilökunta siirtyi Kuntoutusohjaukseen vuonna 2012 ja projekti seurasi mukana. Työvoimasuunnittelijat siirtyivät edelleen Kuntoutusohjauksesta Työllistymisen tukeen vuonna 2014, ja samoin siirtyi projekti. Projekti on nyt siis järjestetty kolmena kesänä työllistymisen tuessa. Vuonna 2016 Työllistymisen tuki muutti nimensä Helsingin TYP:ksi, mutta tässä tekstissä siihen viitataan edelleen vanhalla nimellään, jolla se tunnettiin opinnäytetyön teon aikana. (Kauppi 2016)

Opiskelijoiden kesätyöprojekti on tarkoitettu opiskelijoille, jotka ovat jääneet ilman kesätyötä ja sen vuoksi hakevat toimeentulotukea ja ovat oikeutettuja sitä saamaan. Kesätyöprojekti toteutetaan Työllistymisen tuen sekä Nuorten sosiaalityön, Sosiaalisen ja taloudellisen tuen sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen sekä Maahanmuuttajapalveluiden yhteistyönä. Työllistymisen tuki vastaa Kesätyöprojektin työpaikkojen hankinnasta, työnhakijoiden haastattelemisesta ja ohjaamisesta työpaikkoihin, sekä kustannusseurannasta. Nuorten sosiaalityö, Sosiaalisen ja taloudellisen tuen sosiaalityö ja sosiaaliohjaus sekä Maahanmuuttajapalvelut valitsevat asiakkaat Kesätyöprojektiin ja ohjaavat heidät Työllistymisen tukeen lähetteellä. Jokaisella näistä toimijoista on oma tehtävänsä sosiaalityön kentällä.

Sosiaalisen ja taloudellisen tuen keskeisenä tehtävänä on edistää aikuisten työhön kuntoutumista sekä elämän ja talouden hallintaa. Sosiaalityössä vastataan uusien, ensimmäistä kertaa asioivien toimeentulotuen asiakkaiden sosiaalityön palveluista sekä täydentävästä ja ennaltaehkäisevästä toimeentulotuesta. Sosiaalityössä vastataan myös eräiden muiden yli 25 -vuotiaiden toimeentulotuen asiakkaiden sosiaalityön palveluista. Sosiaalityön piiriin asiakas voidaan ohjata esimerkiksi sosiaaliohjaajan tai etuuskäsittelijän aloitteesta. Tuen tarve arvioidaan sosiaalityössä. (Sosiaalinen ja taloudellinen tuki) Nuorten sosiaalityö puolestaan palvelee 18-24 -vuotiaita nuoria alueellisissa Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen palvelupisteissä (Nuorten sosiaalityö ja toimeentulotuki). Työllistymisen tuen tehtävä on edistää työttömien ja osatyökykyisten osallisuutta yhteiskuntaan ja työmarkkinoille. Sen palveluihin kuuluu verkostotyötä, ohjausta, arviointia ja kuntouttavia työllistymispalveluita. (Työllistymisen tuki) Maahanmuuttoyksikön vastuulla on järjestää Helsinkiin pysyvästi asettuneille pakolaisille tai siihen rinnastettaville maahanmuuttajille sosiaalipalveluita, jotka tukevat kotoutumista. (Maahanmuuttoyksikkö) Projektin yhteistyökumppanit tukevat siis asiakkaan osallisuutta, hyvinvointia sekä taloudellista ja

työllistymistilannetta. Yhdessä nämä toimijat luovat sosiaalityön viitekehysten projektin toiminnalle.

2.2 Projektin asiakaskriteerit

Projektin asiakaskriteereiden kuvaus pohjautuu Työllistymisen tuen työntekijän laatimiin ohjeisiin, jotka jaetaan joka kevät projektin yhteistyökumppaneille. Kesätyöprojektiin voidaan ohjata opiskelija, joka täyttää seuraavat kriteerit: hakee toimeentulotukea ja on oikeutettu siihen, on 18 vuotta täyttänyt, ei ole tiedossa muuta kesätyötä, opiskelee ammatillisessa koulutuksessa, korkeakoulutuksessa, lukiossa, valmistavassa koulutuksessa tai peruskoulussa eikä ole työnhakijana TE-toimistossa eikä opiskele työttömyysetuudella. Lisäksi opiskelijan tulee puhua riittävän hyvää suomen kieltä, jotta pärjää työssä ja olla motivoitunut lähtemään töihin sekä kykenevä opastuksen jälkeen töitä tekemään. Työtä tarjotaan ensisijaisesti niille opiskelijoille, jotka eivät ole aikaisemmin olleet Kesätyöprojektin kautta töissä. (Kauppi 2016)

Projektissa on tavoitteena solmia noin 120 työsuhdetta joka kesä. Ohjaukseen käytettäviä keltaisia läheteitä toimitetaan jaettavaksi 140. Läheteiden määrässä on huomioitu muun muassa se, että nuori voi löytää muun kesätyön tai hän ei halua ottaa työtä vastaan. Koska töitä voidaan tarjota vain pienelle joukolle opiskelijoita, toive on, että Kesätyöprojektiin ohjataan motivoituneita asiakkaita eikä projektia käytetä työmotivaation testaamiseen. Kesätöitä on tarjolla esimerkiksi leikkipuistoissa, kirjastoissa, hoitoapulaisena vanhusten hoitopaikoissa, Nuorisoasiainkeskuksen kesäpaikoissa sekä URB-taidehankkeessa. Kesätyö kestää pääsääntöisesti kahdeksan viikkoa. Oman alan töitä ei välttämättä löydy kaikille osallistujille, mutta jokaiselle kuitenkin löytyy jokin työpaikka. (Kauppi 2016)

Asiakaskriteerit on selitetty ohjeissa, jotka jaetaan joka kevät projektin kanssa yhteistyötä tekeville sosiaaliasemille. Ne lähetetään johtaville sosiaalityöntekijöille, jotka lähettävät ne eteenpäin projektin kanssa työskenteleville työntekijöille. Ohjeiden tarkoituksena on perehdyttää asemien työntekijät projektin toimintaan. Ohjeessa on listattu projektin asiakaskriteerit, kuvattu kunkin viraston vastualueet projektin toiminnassa ja kuvattu asiakasprosessin eteneminen. Lisäksi ohjeessa on lyhyt yleinen kuvaus projektista ja sen tavoitteista, sekä kerrottu työsopimuksen keskeisimmät asiat. (Kauppi 2016)

2.3 Projektin asiakasprosessi

Myös projektin asiakasprosessin kuvaus pohjautuu pääpiirteittäin Työllistymisen tuen työntekijän laatimiin ohjeisiin. Kesätyöprojektin asiakasprosessi sujuu seuraavasti. Ensimmäisessä vaiheessa työllistymisen tuki lähettää kesätyöprojektin läheteitä Nuorten sosiaalityöhön, Sosiaalisen ja taloudellisen tuen sosiaalityöhön ja sosiaaliohjaukseen, ja

Maahanmuuttajapalveluihin. Niissä lähetteet jaetaan sisäisesti oman harkinnassa mukaisesti. Ohjaavan tahon sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja kertoo asiakaskriteerit täyttävälle opiskelijalle mahdollisuudesta päästä töihin Kesätyöprojektin kautta. Mikäli opiskelija on motivoitunut työllistymään projektin kautta, täytetään lähete asiakkaan kanssa ja faksataan se Työllistymisen tukeen. Työllistymisen tuessa seurataan, saapuvatko opiskelijat haastatteluun. Opiskelijan tulisi saapua viikon sisällä lähetteen saamisesta haastatteluun Työllistymisen tukeen. Siellä, Kesätyöprojektin projektityöntekijä haastattelee opiskelijan ja kertoo tälle tarjolla olevista työpaikoista. Kesätyöpaikat on hankittu etukäteen Helsingin kaupungilta. Työnantajat ovat ilmoittaneet työpaikkailmoituksessa työpaikan yhteystiedot, työajan sekä lyhyen kuvauksen työtehtävistä ja kesätyöntekijän valintakriteereistä. (Kauppi 2016)

Opiskelija ja projektityöntekijä valitsevat yhdessä näiden työpaikkojen joukosta opiskelijalle yhden työpaikan. Työn valinnassa huomioidaan osallistujan opintoala, tulevaisuuden suunnitelmat, elämäntilanne, mielenkiinnon kohteet sekä työnantajan toiveet. Kuhunkin työpaikkaan lähetetään kerrallaan vain yksi työnhakija ja kullekin opiskelijalle annetaan kerrallaan vain yksi työhönsoitus. Opiskelija saa työpaikkaan työhönsoituksen. Opiskelija varaa itse haastatteluajan työnantajalta ja menee sopimaansa työhaastatteluun työhönsoituksen kanssa. Päätöksen opiskelijan ottamisesta töihin tekee työnantaja. Jos opiskelija ei tule valituksi työpaikkaan, ottaa hän yhteyttä Kesätyöprojektin työntekijään, jolta hän voi saada osoituksen toiseen paikkaan. (Kauppi 2016)

Jos opiskelija ei ole ottanut yhteyttä työnantajaan, ei ole mennyt sovittuun työpaikkahaastatteluun, ei ole ottanut tarjottua työtä vastaan, ei ole tullut valituksi työpaikkaan tai ei ole saapunut Työllistymisen tukeen haastatteluun, tieto kirjataan Helsingin kaupungin asiakastietojärjestelmään. Mikäli opiskelija on edelleen toimeentulotuen hakijana, arvioidaan tällöin edellytykset perusosan alentamiselle 20:llä prosentilla. Kesätyöhön palkattavan kanssa solmitaan määräaikainen työsopimus, joka on kestoltaan pääsääntöisesti kahdeksan viikkoa. Työnantajan tai opiskelijan toiveesta työn kesto voi olla myös lyhempi. Työssä käytetään koeaikaa, joka on puolet työsuhteen kestosta. Kesätyöhön palkattavan työaika on 85 %:a tehtävän normaalista työajasta. (Kauppi 2016) Heille maksetaan palkkaa kunnallisen työehtosopimuksen mukaisesti.

3 Kirjallisuuskatsaus

Tässä kappaleessa esitetään opinnäytetyön kirjallisuuskatsaus ja teoreettinen viitekehys, johon tutkimuksen tuloksia opinnäytetyön lopussa peilataan. Alla on avattu opinnäytetyöhön keskeisesti liittyviä käsitteitä ja näkökulmia. Koska jo tutkimusongelmassa ilmenee sosiaalityön käsite, kirjallisuuskatsauksessa on lähdetty liikkeelle sen määritelmistä ja tehtävistä. Kesätyöprojektin asiakaskriteereissä mainitaan oikeutus toimeentulotukeen, joten

toimeentulotukea avataan käsitteenä. Nuorten hyvinvointi, ja työ yhtenä sen osa-alueena on keskeinen aihe. Lisäksi tutkitaan osallisuutta, ja etenkin työn merkitystä osallisuuden toteuttajana. Kirjallisuuskatsauksessa käsitellään laajemminkin työn merkitystä yksilölle. Myös nuorten työllistymisen esteitä kirjataan ja työttömyyden vaikutuksia pohditaan. Opinnäytetyön tutkimusaiheita on tarkoitus suhteuttaa julkiseen diskurssiin. On tärkeää huomioida julkisuuden antamaa kuvaa tutkittavaan ilmiöön sekä pohtia vallalla olevia käsityksiä aiheesta.

3.1 Sosiaalityön määritelmä

Sosiaalityötä luonnehditaan usein moninaiseksi, epämääräiseksi ja vaikeaselkoiseksi (Raunio 2009, 5). Sosiaalityön monisisältöisyys on totta, mutta sillä kuitenkin on keskeisiä ulottuvuuksia ja merkityksiä, joita voidaan tarkastella. Usein sosiaalityö jaotellaan koulutukseksi, tutkimusalaksi sekä käytännön työksi. Kuten Raunio (2009, 5) toteaa, nämä eri merkitykset eivät ole irrallisia osia, vaan toimivat keskenään jatkuvassa vuorovaikutussuhteessa. Tässä opinnäytetyössä sosiaalityötä tarkastellaan kuitenkin etenkin toimintana; käytäntönä jonka lähtökohtina toimii erilaisia arvoja, tietoja ja taitoja. Lisäksi sosiaalityön käytännöllä on vahva kytkös yhteiskunnalliseen järjestelmään ja hyvinvointivaltioon (Raunio 2009, 6).

Arvoja ja etiikkaa voidaan pitää sosiaalityön tärkeimpinä lähtökohtina (Raunio 2009, 82). Sosiaalityö pohjautuu humanitaarisiin ja demokraattisiin ihanteisiin. Sen arvot perustuvat tasa-arvon ja ihmisarvon kunnioittamiseen (Raunio 2009, 86). Sosiaalityön tehtävänä sen alusta alkaen on ollut vastata ihmisten tarpeisiin ja mahdollistaa heistä löytyvien voimavarojen käyttöön ottaminen. Sosiaalityön pohjana ovat ihmisoikeudet ja yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus. Se lisää sosiaalista yhteenkuuluvuutta pyrkimällä vähentämään köyhyyttä ja vapauttamaan heikkoja ja sorrettuja. Sosiaalityön arvot on ilmaistu sosiaalialan eettisissä säännöstöissä. (IFSW:n ja IASSW:n Virallinen sosiaalityön määritelmä vuodelta 2000)

Sosiaalityössä käytetyt menetelmät perustuvat niin tutkimustietoon kuin myös käytännön kokemuksen arviointiin. Siihen liittyy paikka- ja kontekstisensitiivisyys. Sosiaalityössä ymmärretään ihmisen ja hänen ympäristönsä vuorovaikutuksen monimutkaisuus ja ihmisten alttius vaikutteille, mutta myös kyky muuttaa häneen vaikuttavia tekijöitä. Ihmisen kehittymiseen, käyttäytymiseen sekä sosiaalisiin järjestelmiin koskevia teorioita hyödynnetään monimutkaisten tilanteiden avaamisessa ja yksilön elämän, yhteisön, yhteiskunnan muutosten tukemisessa. (IFSW:n ja IASSW:n Virallinen sosiaalityön määritelmä vuodelta 2000) Tämä monitasoisuus todentuu sosiaalityön arjessa, jossa kohdataan monenlaisessa elämäntilanteessa olevia asiakkaita. On tärkeää huomioida heidän historiansa

ja tilanteensa sekä rakenteelliset tekijät niiden taustalla. Toisaalta tulevaisuuteen suuntautuminen ja asiakasta osallistava, sensitiivinen työote luovat mahdollisuuden muutokselle asiakkaan arjessa.

Keskeistä sosiaalityössä on tulkinta ongelmien torjumisesta sekä myönteisten muutosten aikaansaamisesta. Vaikka sosiaalityön arvot ja lähtökohdat ovat pysyneet samankaltaisina, ala on myös murroksessa. Laajemmasta yhteiskunnallisesta kontekstista heijastuvat kovat arvot vaikuttavat myös sosiaalialaan. Sosiaalityön käytäntöjä tarkastellaan toiminnan tuloksellisuutta, vaikuttavuutta ja laadukkuutta arvioivasta näkökulmasta. Toiminnan laadukkuudesta ja toivottujen tulosten saavuttamisesta vaaditaan näyttöä. (Salmi 2014, 14-17) Toisaalta sosiaalityön tuloksellisuutta ei kuitenkaan voida verrata liiketalouden voiton tavoitteluun, vaikka toimiva sosiaalityö voi tuoda yhteiskunnalle säästöjä ennaltaehkäisemällä ongelmia. Sosiaalityössä keskeisin toivottu tulos lienee asiakastyössä onnistuminen ja asiakkaan elämäntilanteen kohottaminen. Ulkoiselta ja sisäiseltä paineelta tehokkuuteen ja tuloksiin ei voida kuitenkaan välttyä. Asiakkaiden aktivointi ja työllistäminen on yksi mahdollinen onnistumisen mittari näille tuloksille, etenkin kun se tehdään osallistavasti ja sensitiivisesti.

3.1.1 Nuoret sosiaalityön asiakkaina

Nuoruuden erityisyys elämänvaiheena heijastuu myös nuorten sosiaalityön palveluihin ja heidän tarpeisiinsa asiakkaina. Sosiaalityö voi antaa nuorille tukea ja turvaa, mutta toisaalta sen tukiverkostoihin voi jäädä kiinni. Nuorten kokemukset asioimisesta eri viranomaisten kanssa kuvaavat eri järjestelmien yhteensopimattomuutta ja byrokraattisen toimintakulttuurin yleisyyttä. Nuorisolain muututtua monialaisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen rooli nuoren tilanteen kohottamiseksi korostuu kunnallisella tasolla. Tämä koskee erityisesti ennalta ehkäisevää ja etsivää, mutta myös korjaavaa toimintaa. Jos nuori ajautuu esimerkiksi toimeentulotuen pitkäaikaisasiakkaaksi, ovat yhden sektorin auttamismahdollisuudet rajalliset. Pelkästään sosiaalitoimen asiantuntemuksen ja resurssien varassa, nuoren voi olla vaikea saada uudenlaisia avauksia koulutukseen, työhön tai muuhun yhteiskunnalliseen osallistumiseen. (Palola, Hannikainen-Ingman & Karjalainen 2012) Moniulotteinen palvelujärjestelmä ja yhteistyö eri toimijoiden välillä on siis tarpeellista, mutta siinä seikkailu voi olla nuorelle haasteellista. Nuoret kokevat byrokratian ja lomakkeiden täytön haastavaksi, ja kaipaavat konkreettisia apukeinoja.

Vaikka palveluihin liittyy haasteita, sosiaalityöntekijät korostavat, että nuoret ovat asiakkaina avoimia, luottavaisia ja tulevaisuussuuntautuneita. Nuoret haluavat eteenpäin elämässään ja ovat valmiita itsensä kokoiseen muutokseen, mutta suunnitelmia ei välttämättä haluta tehdä pitkälle aikavälille. Sosiaalityöntekijät pohtivat paljon sitä, että nuorille asiakkaille pitäisi olla vaihtoehtoja, joustavuutta ja sallivuutta. (Palola, Hannikainen-Ingman & Karjalainen

2012) Nuoret ovat erilaisia, eikä yksi malli sovi kaikille. Mielipidekirjoituksessaan Helsingin Sanomissa Tenhunen-Ruotsalainen ja Väisänen (2012) taloudellisesta tiedotustoimistosta kiteyttivät nykykeskustelujen ongelmat osuvasti: ”Nuorten työllistymiseen - ja miksei syrjäytymiseenkin liittyvässä keskustelussa toistuu kaksi epäkohtaa. Ensinnäkin ratkaisuja tilanteeseen unohdetaan kysyä itse nuorilta. Toiseksi nuorista puhutaan yhtenäisenä joukkona”. Nuorten aktivointi omassa asiassaan ja nuorten moninaisuuden ymmärtäminen ovat siis tärkeitä ulottuvuuksia.

Sosiaalityön ja toimeentulotuen asiakkuus ei välttämättä ole nuorille vaikea asia. Vaikeaa voi kuitenkin olla se, kuinka byrokraattinen ja sotkuinen etuusjärjestelmä voi olla. Etuusasiakkuus vaatii kärsivällisyyttä, koska aina on huolena uusien paperisotkujen ilmaantuminen. Asiakkuus voidaan kokea kuluttavaksi, mutta nuori joutuu hyväksymään sen osaksi elämäänsä. (Palola, Hannikainen-Ingman & Karjalainen 2012) Tästä voidaan päätellä, että virastosta toiseen seilaamisen sijaan nuoret haluavat selkeää, nopeaa ja heitä hyödyttävää palvelua. Mikäli nuoret kokevat palvelun heille sopivaksi, he ovat avoin ja muutosvalmis asiakastyhmä.

3.2 Toimeentulotuki ja nuoret

Toimeentulotuki on tarkoitettu tilapäiseksi avuksi perheelle tai yksilölle. Se turvaa perustoimeentulon silloin kun omilla ansioilla tai varoilla toimeen tuleminen ei ole mahdollista. Jokaisella on kykyjensä mukaan velvollisuus huolehtia elatuksestaan. Sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja auttaa löytämään ratkaisuja toimeentulo-ongelmiin ja tukee työtöntä asiakasta työllistymisessä. (Toimeentulotuen myöntämisen perusteet) Sosiaalityön palveluissa tarjotaan siis taloudellista tukea sitä tarvitseville, mutta lähtökohta on asiakkaan kannustaminen ansaitsemaan itse tulonsa. Kesätyöprojekti on yksi keino työllistymiseen, ja toimeentulonsa itse ansaitsemiseen. Näin se voi osaltaan aktivoida asiakasta taloudellisesti, ja ehkäistä toimeentulotukiriippuvaisuutta.

Toimeentulotuki on tarkoitettu nimenomaan viimesijaiseksi ja väliaikaiseksi taloudellisen tuen muodoksi. Sen käyttötiheyteen vaikuttaa suuresti yhteiskunnan yleinen taloudellinen tilanne. Esimerkiksi 1990-luvun lamavuosina tukea tarvitsi korkeimmillaan kuusitoista prosenttia helsinkiläisistä yhden vuoden sisällä. Vuonna 2015, helsinkiläisistä tukea sai kaksitoista prosenttia, joka on hieman enemmän kuin vuonna 2014. Nuorilla toimeentulotuen piirissä oleminen on yleisempää kuin keskivertohelsinkiläisellä. 15-29-vuotiaista toimeentulotukea sai vuoden 2015 aikana 17,6 prosenttia, joka puolestaan oli 1,9 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2014. Tuen tarve oli tätäkin yleisempää 18-24-vuotialla nuorilla. Heistä toimeentulotuen piirissä oli vuoden 2015 aikana jopa 21 prosenttia. Itse asiassa kaikista 18-19 vuotiaista helsinkiläisistä, enemmän kuin joka viides oli saanut toimeentulotukea vähintään yhden kuukauden ajan. Iän myötä toimeentulotuen tarve väheni. (Helsingin kaupungin

sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2016) Voidaan siis todeta, että toimeentulotuki on jossain määrin erityisesti nuorison taloudelliseen hyvinvointiin liittyvä kysymys.

Toimeentulotuki on myös opiskelijan viimesijainen taloudellinen turva. Helsingissä alle 25-vuotiaista tuensaajista lähes 33,5 prosenttia oli päätoimisia opiskelijoita marraskuussa 2013 (Ahlgren-Leinvuo 2014, 9). Nuoret hakevatkin erityisen usein toimeentulotukea juuri kesäkuussa. Opintotukea on nostettu vielä toukokuun alussa, mutta mahdollisen kesätyön ensimmäinen palkka tulee vasta kesäkuun lopussa tai heinäkuussa. Lisäksi huonossa taloustilanteessa moni kesätyötä vaille jäänyt opiskelija joutuu turvautumaan toimeentulotukeen kesän ajaksi. (Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2016)

Yleisesti ottaen toimeentulotuen tarve on kasvanut Helsingissä viime vuosien aikana. Pitkemmällä aikavälillä tarkasteltuna erityisesti nuorten kohdalla kasvu on ollut kovaa. Vuonna 2015 kaikkien tuensaajien määrä kasvoi kahdeksan prosenttia vuoteen 2014 verrattuna; mutta nuorten määrä jopa 12 prosenttia. Aiempiin vuosiin verrattuna kasvu on vielä tätäkin kovempaa, sillä vuodesta 2009 lähtien 15-29-vuotiaiden määrä toimeentulotuen saajina on kasvanut 37 prosenttia, vuodesta 2006 peräti 67 prosenttia. (Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2016)

Huomioitavaa on kuitenkin se, että nuorten toimeentulotuen tarve vaihtelee merkittävästi eri alueilla Helsingin sisällä. Kahdeksassa Helsingin peruspiirissä joka viides tai useampi 15-29-vuotias oli saanut toimeentulotukea vuoden 2015 aikana. Sen sijaan Länsi-Pakilan peruspiirissä tukea tarvitsi vain 2,5 prosenttia nuorista. (Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2016) Tämä tieto osaltaan tukee laajempaa kehityssuuntaa eli nuorten eriarvoistumista.

3.3 Nuorten hyvinvointi ja työ

Nuorten hyvinvointi on parantunut Suomessa. Nuoret kokevat oman terveydentilansa paremmaksi, ja terveystottumukset ovatkin kohentuneet. Nuoret harrastavat enemmän liikuntaa ja juovat ja tupakoivat vähemmän. Koulun työolot sekä nuorten suhteet vanhempiin ovat myös kehittyneet myönteisesti. Huolestuttavaa kuitenkin on se, että vaikka suurin osa nuorista voi hyvin, eriarvoisuus on lisääntynyt. Hyvinvoinnissa on suuria eroja esimerkiksi alueellisesti, sukupuolen sekä opintotaustan perusteella. Alueellisesti huolestuttavaa on myös erot palveluiden saatavuudessa. (Paananen, Ristikari, Merikukka, Rämö & Gissler 2012; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015)

Koulutustaustaan pohjautuvat terveyserot ovat merkittäviä, ja osittain kasvaneet viime vuosina. Ammattikoulussa opiskelevat kokevat terveydentilansa huonommaksi kuin lukiolaiset. Heidän elintapansa ovat usein heikommat, ja he käyttävät enemmän päihteitä. Myös

sukupuolten välillä on eroja hyvinvoinnissa. Pojilla on usein epäterveellisemmät terveystottumukset, kuten enemmän päihteidenkäyttöä. Toisaalta tytöt raportoivat useammin oireita kuten särkyä, väsymystä ja univaikeuksia. Tyttöillä on poikia enemmän mielialahäiriöitä ja mielialaan liittyviä ongelmia, esimerkiksi ahdistuneisuutta ja sosiaalista ahdistuneisuutta. Pojilla sen sijaan on useammin sosiaalisiin suhteisiin liittyviä ongelmia, esimerkiksi kiusaamista ja yksinäisyyttä. Pojilla on myös tyttöjä enemmän lapsuudessa tai nuoruusiässä alkavia käytös- ja tunnehäiriöitä sekä oppimisvaikeuksia. (Paananen ym. 2012; Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2015)

Näiden terveyteen ja koulutukseen liittyvien tekijöiden lisäksi nuorten hyvinvointiin vaikuttaa merkittävästi myös työ. Nuorisotyöttömyys on niin Suomen kuin Euroopan-laajuisesti ajankohtainen kysymys. Työttömyydellä on lukuisia yhteiskunnallisia seurauksia, mutta myös merkittäviä vaikutuksia yksilöön ja tämän elämäntilanteeseen. Palkkatyön puute vaikuttaa selkeästi nuoren taloudelliseen hyvinvointiin, ja sitä kautta usein laajemminkin esimerkiksi ajankäyttöön, elämäntilanteeseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. (Myllyniemi (toim.) 2015, 59-74, 135-150)

Vuoden 2015 Nuorisobarometrin mukaan nuoren talousvaikeudet vaikuttavat monin tavoin arjenhallintaan. Esimerkiksi 17 prosenttia nuorista on joutunut joskus jättämään tapaamatta kavereitaan rahanpuutteen takia, ja näistä nuorista enemmistö kokee yksinäisyyttä. Enemmän kuin kolmasosa nuorista on jättänyt aloittamatta harrastuksen rahanpuutteen takia. Harrastuksen puutteen vaikutukset ovat kokonaisvaltaisia niin fyysiselle kuin myös sosiaaliselle ja henkiselle hyvinvoinnille. Vuonna 2015 noin joka kymmenes nuori oli joutunut jättämään laskuja maksamatta; huolestuttavaa kyllä toimeentulotukea saaneista jopa joka kolmannes. Nuorisobarometrissä todetaan, että taloudellinen tilanne on merkitsevä selittäjä tyytyväisyydelle niin vapaa-aikaan, ihmissuhteisiin kuin elämään kokonaisuutenakin. (Myllyniemi (toim.) 2015, 59-74, 135-150)

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmasta elämä ja ihminen ovat kokonaisuuksia ja työ on merkittävä osa elämää. Työ nähdään osana elämää ja hyvää elämäntarinaa. Työn merkitys on kulttuurisidonnainen ilmiö ja etenkin länsimaiseen ja suomalaiseen kulttuuriin kuuluu olennaisena osana työn tekemisen ja toimeentulon ansaitseminen. (Pojula 2003, 15) Työ voi olla keino saavuttaa jotain tärkeää ja arvokasta, esimerkiksi rahaa tai kunniaa. Toisinaan työ on perusarvo, jota toteutetaan puhtaasti itsensä vuoksi. (Helkama 2009, 223) Työllä on siis sekä itse- että välinearvoa.

Työttömyys vaikuttaa haitallisesti sekä terveyteen että hyvinvointiin. On vahvaa näyttöä siitä, että työttömät voivat huonommin ja ovat sairaampia kuin työlliset. Näyttöä on myös huonon terveyden ja etenkin mielenterveysongelmien yhteydestä korkeampaan

työttömyysriskiin ja pidempään työttömyyden keston. Työttömyys ja sen myötä heikkenevä terveys ja työkyky muodostuvat helposti myös itseään vahvistavaksi kierteen. Useat analyysit ja katsaukset osoittavat, että työttömät voivat sekä psyykkisesti että fyysisesti heikommin kuin työssä olevat, työttömyyden on myös useissa tutkimuksissa todettu lisäävän itsemurhia. Työttömillä on myös suurempi kuolleisuusriski kuin työllisillä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008) Nämä faktat toimivat vankkana perusteluna työllisyyden tärkeydellä nuoren elämäkululle.

3.4 Osallisuus ja työ

Osallisuuden edistäminen on tavoite niin Suomen hallitukselle kuin laajemminkin Euroopan unionille. Sitä pidetään keskeisenä keinona torjua köyhyyttä ja ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Osallisuuden edistäminen vähentää myös eriarvoisuutta. Osallisuus ja sen merkitykset hyvinvoinnille ja terveydelle ovat huomioitu useissa kansallisissa ohjeissa ja toimenpide-ehdotuksissa. Käsitteet ”osallistuminen” ja ”vaikuttaminen” esiintyvät niin perustus-, kunta kuin nuorisolaissakin. Niitä pidetään väylinä osallisuuden toteuttamiselle. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016)

Osallisuus määritellään tunteena, joka syntyy siitä että on osallinen johonkin yhteisöön tai toimintaan esimerkiksi opiskelijana, työntekijänä tai harrastajana. Siihen kuuluu olennaisesti myös ajatus siitä, että on mahdollisuus vaikuttaa ja olla yhteisön arvostettu jäsen. Yhteiskunnallinen osallisuus viittaa oikeuteen koulutukseen, työhön, toimeentuloon, , sosiaalisiin suhteisiin, asuntoon ja terveyteen. Kansallisella tasolla osallisuus puolestaan toimii perusrakenteena demokratialle, ja takaa oikeuden osallistua ja vaikuttaa niin itseään koskeviin asioihin kuin myös yhteiskunnalliseen kehitykseen tasavertaisena toimijana. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016)

Kokemus osallisuudesta suojaa yksilöä hyvinvointivajeilta ja syrjäytymiseltä. Usein osallisuus jaetaan seuraaviin edellytyksiin: riittävä toimeentulo ja hyvinvointi, toiminnallinen osallisuus sekä yhteisön jäsenyys. Vajaus yhdelläkin ulottuvuudella voi lisätä syrjäytymisen riskiä. Osallisuus vähentää riskiä sairastua moniin vakaviin psyykkisiin ja fyysisiin sairauksiin. Aktiivisilla ja osallistuvilla yksilöillä on pienempi kuolleisuuden ja pitkäaikaiseen laitoshoitoon sijoittumisen riski. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016)

Suomalaisessa yhteiskunnassa palkkatyö on yksi tärkeimmistä osallisuuden muodoista. Työ ja ammatti vaikuttavat yksilön identiteetin ja yhteiskunnallisen paikan määrittelyyn. Työllä on merkittävä syrjäytymistä ehkäisevä vaikutus. Työelämän ulkopuolelle jääminen estää osallisuuden työyhteisöön ja siltä osin yhteiskuntaan. Mikäli työelämän ulkopuolelle jääminen on pitkäkestoista, voi se johtaa usein sosiaaliseen syrjäytymiseen, joka edelleen vaikuttaa

hyvinvointiin ja terveyteen. Haavoittuvimpia ovat syrjintää ja ennakkoluuloja kohtaavat vähemmistöryhmät, esimerkiksi kieli- ja kulttuurivähemmistöt. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016)

Lisäämällä osallisuutta, voidaan siis estää yhteiskunnasta syrjäytymistä ja vähentää eriarvoisuutta. Osallisuuden edistäminen on täten huomioitava monitasoisesti niin kulttuurissa ja käytännöissä kuin rakenteissa ja strategiatasollakin. Yhteiskunnan eri palveluiden, kuten työllisyys-, sosiaali- ja terveyspalveluiden rooli on erittäin tärkeä osallisuuden edistämiseksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016)

Osallisuus on tärkeä käsite sosiaalityön käytännössä. Juhila käsittelee osallistavaa sosiaalityötä teoksessaan ”Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina” (2006, 118-123). Osallistavassa sosiaalityössä olennaista on asiakkaan ja työntekijän tasavertaisuus ja vastakkainasettelujen välttäminen. Yksinkertaisimmillaan se viittaa asiakkaan osallisuuden vahvistamista suhteessa omaan elämäänsä, sen tapahtumiin ja suuntaan. (Juhila 2009, 119) Työkokemus voi olla osallistavaa, mikäli se vahvistaa ja rohkaisee asiakasta uskomaan omiin kykyihinsä ja tulevaisuuteensa. Työ on keino valtaistaa asiakasta, ja lisätä tämän kontrollia omista olosuhteistaan.

3.5 Nuorten työllisyys ja nuorisopolitiikka

Tutkimusaihe on tärkeä, sillä se linkittyy osaksi laajempaa keskustelua nuorisotyöttömyydestä. Tilastokeskuksen mukaan vastavalmistuneet työllistyivät vuonna 2012 hieman huonommin kuin edellisvuonna. Toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneista työllistyi noin 70 prosenttia, joka on 2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin 2011. Myös korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllistymisen heikkeni vähän. Sekä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista että ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneista työllistyi 87 prosenttia. (Suomen virallinen tilasto 2012)

Nuorten hyvin- tai pahoinvointi on erittäin tärkeä sosiaalipoliittinen kysymys ja olennainen osa koko hyvinvointivaltion toimintakykyä. (Palola, Hannikainen-Ingman & Karjalainen 2012, 16) Nuoret ovat tärkeä resurssi, jotka osaltaan takaavat yhteiskunnan jatkuvuuden ja toimivuuden. Nuorten vaikeudet löytää paikkansa on yhteiskunnallinen uhka. Hyvinvointivaltion toiminnalle on tärkeää ehkäistä näitä vaikeuksia. Täten useimmissa kehittyneissä Euroopan maissa on meneillään toimia, joilla pyritään vahvistamaan nuorten työmarkkinakansalaisuutta. Elinkeino-, työ- ja koulutuspolitiikka ovat nousseet entistä tärkeämmäksi osaksi nuorisopolitiikkaa. Usein taloudellinen lama näkyy alussa juuri nuorten työttömyytenä. (Karjalainen & Hannikainen-Ingman 2012) Alle 25-vuotiaiden työttömyysaste EU:n alueella oli 18,4 prosenttia Lokakuussa 2016. Suomessa vastaava luku oli jopa keskiarvoa korkeampi, 20,1 prosenttia. (Statista 2017)

Työttömiin tai ilman koulutusta oleviin nuoriin viitataan usein syrjäytyneinä tai syrjäytettyinä yhteiskunnallisessa diskurssissa. Syrjäytyminen on kasautuvaa huono-osaisuutta. Nuori putoaa pois yhteiskunnan normaalitoiminnoista: koulutuksesta, työelämästä, hyvinvointipalveluista ja demokraattisesta päätöksenteosta. (Karjalainen & Hannikainen-Ingman 2012, 47-48) Jyrki Kataisen hallitusohjelmaan kuulunut yhteiskuntatakuu pyrkii ehkäisemään nuorten syrjäytymistä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012). Sen tavoitteena on tarjota työtä, harjoittelua opiskelupaikka tai paikka kuntoutuksessa kolme kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Takuu koskee niin 25-vuotiaita kuin myös alle 30-vuotiaita. Takuu on mittava interventio nuorten aseman parantamiseksi. Nuorisotakuun avulla pyritään vahvistamaan nuorten elämänhallintaa ja työllistämistä vahvistamalla sosiaali- ja terveystalouden roolia. Sosiaalipolitiikalla ei kuitenkaan ole aina oikeita tai riittäviä keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn. Kunnissa on paljon nuoria sosiaalihuollon asiakkaina, joista monia uhkaa syrjäytyminen. Eri toimijoiden välinen yhteistyö ei ole ongelmatonta niin paikallisella kuin kansallisellakaan tasolla. (Karjalainen & Hannikainen-Ingman 2012, 11)

Työttömiä nuoria ei vain kannustetta, vaan tarjolla on sekä keppiä että porkkanaa. Nuoria velvoitetaan ja aktivoidaan. Aktivointia on käytetty noin 20 vuoden ajan pitkäaikaistyöttömiin asiakkaisiin. Aktivointipolitiikan tavoite on vähentää sosiaaliturvaan tukeutumista ja kannustaa kansalaisia joko työhön tai koulutukseen. Yksi tämän politiikan ilmentymä ovat taloudelliset pakotteet, jotka kohdistuvat myös nuoriin. (Karjalainen & Hannikainen-Ingman 2012, 47)

Lex Soininvaaran myötä vuodesta 2011 alkaen sosiaalitoimen 18-24-vuotiaiden toimeentulotukiasiakkaiden perusosaa voidaan alentaa, mikäli asiakas keskeyttää tai kieltäytyy koulutuksesta. Menetelmää on sovellettu jo aiemmin työhön. Uudistuksella pyrittiin saada nuoret aktivoitumaan työhön tai koulutukseen taloudellisen uhkan avulla. Tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijät sovelsivat käytäntöä useammin työstä kuin koulutuksesta kieltäytyneisiin. (Karjalainen & Hannikainen-Ingman 2012, 47) Tästä voi päätellä etenkin palkkatyön korkean yhteiskunnallisen arvostuksen ja aseman. Toimeentulotuen alennus koski Helsingissä kuitenkin vain noin yhtä prosenttia kaikista nuorista toimeentulotukiasiakkaista (Karjalainen & Hannikainen-Ingman 2012, 47). Velvoitteen kuvaajana voidaan muistuttaa, että myös kesätyöprojektista kieltäytyminen voi aiheuttaa -20% perusosan alennuksen. Toisaalta velvoittaminen ei suinkaan ole projektiin tarkoitus, sillä kuten jo asiakaskriteereissä kuvattiin, projektipaikkojen määrä on rajallinen ja niitä on tarjottava ensisijaisesti halukkaille ja motivoituneille osallistujille.

3.6 Nuorten työllisyyteen vaikuttavat tekijät

Vanhempien matala koulutustaso ja huono-osaisuus periytyvät edelleen Suomessa. Esimerkiksi koulun ja työelämän ulkopuolisilla nuorilla on keskimääräistä kaksi kertaa useammin työttömänä oleva vanhempi. Maahanmuuttajanuorilla riski syrjäytyä on peräti 4-6-kertainen kantaväestöön verrattuna. Itse asiassa syrjäytyneistä nuorista lähes neljäsosa on maahanmuuttajataustainen. Heikko koulutus on kuitenkin nuorisotyöttömyyden ja syrjäytymisen tärkein selittäjä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012) Koulutustasolla on tietenkin selkeä yhteys työllistymiseen. Vaikka julkisessa keskustelussa toistetaan, että korkea koulutus ei enää ole työllistymisen tae, on koulutus kuitenkin selkeästi nuorta suojaava tekijä.

Huolestuttavaa on se, että nuorten syrjäytymisen ja työttömyyden taustalla voi olla myös syrjintää. Varsinkin maahanmuuttaja-, romani- ja muut vähemmistöihin kuuluvat sekä vammaiset nuoret joutuvat kohtaamaan ennakkoluuloja ja rasismia. Vaikka Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) kieltää syrjinnän työhönotossa ja koulutukseen valinnoissa, sitä kuitenkin esiintyy. Noin viisi prosenttia 16-24 -vuotiaista naisista ja 1-2 % samanikäisistä miehistä on kokenut tullessa syrjityksi työhönotossa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012) Kokemus syrjinnästä ei aina tarkoita, että juuri syrjintä on ollut työnsaannin este. Usein se kuitenkin pitää paikkansa. Silloinkin kun syrjintää ei esiinny, kokemus syrjimisestä voi toimia esteenä tehokkaalle työnhauulle, kuten mikä tahansa uskon tai itsetunnon puute.

Etenkin ulkomaalaistaustaiset kokevat tullessa syrjityksi. Arviolta 35-65 % ulkomaalaistaustaisista henkilöistä uskoo, että työnhakua hankaloittaa heidän etninen alkuperänsä. Etenkin somalialaiset, Saharan eteläpuolen afrikkalaiset ja arabit kokevat syrjintää työhönotossa sekä työelämässä. Erityisesti perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulevat maahanmuuttaja-nuoret ovat haastava ryhmä, sillä heidän tilanteensa vaatii erityishuomiota. Heidän on haastavaa lyhyessä ajassa hankkia toisen asteen koulutuksen vaatimia taitoja ja tietoja. Tämä edelleen hankaloittaa työllistymistä sekä tietenkin jatko-opiskelumahdollisuuksia. Erityisesti tämä vaikuttaa nuoriin, joilla on vain vähän koulutusta kotimaassaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012)

Yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) todetaan, että sellainen positiivinen erityiskohtelu, jonka tavoitteena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää. Näihin tietoihin pohjautuen erityisen tuen tarjoamista tietyille ryhmille voidaan siis pitää perusteltuna ja tarpeellisena. Kesätyöprojektin asiakaskunnassa ulkomaalaistaustaiset ovat korostunut ryhmä. Virallista tilastointia asiasta ei ole, mutta ulkomaalaistaustan omaa arviolta 30-50% sen asiakkaista. Heille ensimmäisen positiivisen kontaktin saaminen Suomalaiseen työelämään voi olla monia muita ovia avaava kokemus.

3.7 Aiemmat tutkimukset

Nuorten hyvinvointia ja työllisyyttä on tutkittu laajasti. Vuosittain julkaistava Nuorisobarometri mittaa suomalaisten 15-29 -vuotiaiden nuorten arvoja ja asenteita. Nuorisobarometri tutkii nuorille ajankohtaisia aiheita. Vuoden 2015 teemana oli arjenhallinta, 2014 yhdenvertaisuus ja 2013 osallisuus. Joitakin tutkimuskysymyksiä toistetaan säännöllisesti vertailun mahdollistamiseksi. (Myllyniemi S. (toim.) 2015) Myös nuorten hyvinvointikertomus sisältää tietoa 15-29-vuotiaista helsinkiläisnuorista. Se perustuu kuntien Nuorisolakiin perustuvaan velvollisuuten kerätä tietoa nuorten hyvinvoinnista. (1285/2016) Sivusto sisältää tutkimuksia, indikaattoreita sekä kokemustietoa. Helsingin kaupunki kehittää tiedon perusteella nuorille suunnattuja palveluja. (Hyvinvointikertomus) Hakusanoilla nuoret ja hyvinvointi löytyy 24100 tulosta google scholarissa. Sanapari nuoret ja työ puolestaan palauttaa 41500 tulosta. Haku nuoret ja osallisuus antaa 17700 tulosta. Pikainen haku Theseuksessa näyttää Laurean sosiaalialan koulutusohjelmien opinnäytetöistä 358:n koskevan nuoria.

Nuorten hyvinvointia käsitteleviä ajankohtaisia julkaisuja ja tietoa on hyödynnetty tämän opinnäytetyön teoriakehyksessä. Suomen virallinen tilasto ja Statista julkaisevat nuorten hyvinvointiin liittyviä tilastoja, esimerkiksi työttömyyslukuja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos sekä Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisevat raportteja, ensimmäinen etenkin nuorten kokonaisvaltaista terveyttä ja toinen työllisyyttä kuvaavia. Vuoden 1987 laajassa syntymäkohortissa käsitellään teemoja kuten työttömyyttä ja osallisuutta (Paananen ym. 2012) Jatkoluettaavaa kirjoittajallekin tarjoavat esimerkiksi teokset: ”Ketä kiinnostaa? : lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen” (Vähäkylä & Reininen (toim.) 2013) sekä ”Eriarvoisuuden rakenteet. Haurastuvat työmarkkinat Suomessa” (Lempiäinen & Silvasti (toim.) 2014).

Sen sijaan kesätyöprojektista ei ole aiempaa tutkimustietoa, eikä siitä ole aiemmin tehty opinnäytetyötä. Tämä tutkimus siis luo uutta tietoa aiemmin tutkimattomasta aihepiiristä. Opiskelijoiden kesätyöprojektiin osallistuneilta nuorilta on tosin kerätty palautetta vuodesta 2014 saakka. Palaute on kerätty työtyytyväisyyskyselyllä, joka on lähetetty työnantajille edelleen nuorille välitettäväksi ja heiltä takaisin kerättäväksi. Palautetta on kerätty koskien työnhakuprosessia työllistymisen tuessa, itse työpaikkaa ja työtä, sekä nuorten omaa itsearviointia. Suurin osa kysymyksistä oli suljettuja asteikkokysymyksiä. Alakappaleessa on avattu vuoden 2016 kyselyn tuloksia. Vastauksia siihen tuli 56 kappaletta. Kesätyöprojektin kautta työllistyneitä nuoria oli sinä vuonna 129, vastausprosentti oli siis 43%. Kursivoitu, sisennetty teksti sisältää suoria lainauksia nuorten vapaista kommentteista.

3.7.1 Kooste nuorten tyytyväisyyskyselyn vastauksista

Ensimmäinen tutkittu osa-alue oli tyytyväisyys työnhakuun työllistymisen tuessa. 84 % nuorista koki työnhaun selkeäksi, 16 % melko selkeäksi. Prosessin selkeyttämiseksi projektityöntekijä oli laatinut ohjeet, jossa työnhaun eri vaiheet on selitetty nuorelle. Tapaamisessa nuoria myös kannustettiin ottamaan yhteyttä projektityöntekijään, mikäli heillä oli kysyttävää, tai jokin asia jää epäselväksi. Prosessia voisi kuitenkin pyrkiä edelleen selkeyttämään, esimerkiksi antamalla kirjalliset ohjeet eri vaiheista jo sosiaalityöntekijän luona. 95 % nuorista koki, että heidän mielipiteitään kuunneltiin työnhaussa, 3 % vastasi jonkin verran, ja 2 % ei osannut sanoa. Nuorten toivomukset pyrittiin aina huomioimaan työllistymisen tuen haastattelussa, esimerkiksi työn sijainnin tai työn keston suhteen. Työkokemus, opiskeluala ja mieltymykset huomioitiin. Lisäksi nuorten elämäntilanteet, esimerkiksi perhe tai sairaudet pyrittiin huomioimaan. 100 % nuorista koki, että heille pyrittiin löytämään mieluinen työ. Työtehtäviä olikin monipuolisesti eri aloilta ja eri ympäristöissä, mikä helpotti nuorelle soveltuvan työn löytymistä.

”Kesätyöprojekti on mahtava! Minulle oli hyvin tärkeää saada tälle kesälle kesätyöpaikka ja se onnistuikin mainiosti kesätyöprojektin kautta. Työn haku oli mukava ja minulla on ilo olla osana tätä.”

”Se merkitsi minulle todella paljon, hienoa että tällaisia mahdollisuuksia järjestetään ja annetaan mahdollisuus niille, jotka ovat sen tarpeen!”

Seuraava osa-alue jota selvitettiin, oli nuorten viihtyminen työpaikallaan. Melkein kaikki nuoret - 98 % - viihtyivät töissä joko erinomaisesti tai hyvin. 96 % koki työtehtävät haastavuudeltaan sopiviksi; vain 2 %:lle ne olivat liian helppoja. Moni nuori kommentoi myös haluavansa jatkaa keikkatöitä työpaikallaan, tai kertoi miten oli saanut vahvistusta urasuunnitelmiinsa työn innostamana. Selvästi suurin osa sanoi oppineensa uutta työssään. Kuten edellisinäkin vuosina, osa nuorista koki ettei saanut riittävästi palautetta. 7 % sanoi, että ei ollut saanut riittävästi palautetta ja 32 % ei osannut sanoa oliko saanut riittävästi palautetta. Palautteen saaminen olisi erittäin tärkeää nuoren viihtyvyyden takaamiseksi, ja voisi myös auttaa nuorta suorittamaan työtehtävät paremmin. 83 % nuorista oli tyytyväisiä työn keston, aikaan ja palkkaan. Kommenttien mukaan osa olisi toivonut mahdollisuutta 100 % työaikaan tai mahdollisuutta aloittaa työnteko aiemmin. Kaiken kaikkiaan nuoret olivat hyvin tyytyväisiä töihinsä.

”Olen oppinut paljon kokeneilta työntekijöiltä ja olen motivoitunut enemmän jatkamaan opintojani, kun tiedän mitä minua odottaa valmistumisen jälkeen.”

”Mukavat työkaverit kaikki on täällä hauska ja energinen kaikista saa enemmän positiivinen energia”

”Oli todella mukavaa päästä kaupungin kauneimpaan kirjastoon kesätöihin. Toiveitani todellakin kuunneltiin työpaikkaa valitessa ja täällä kaikki on ollut mukavaa.”

”Aloitin lähihoitajan opinnot tammikuussa, tästä kesätyöstä on ollut minulle hyötyä opintojen varten ja sain työkokemusta vanhustyöstä.”

Kolmas osio työtyytyväisyyskyselyssä koski nuorten itsearviontia. Melkein kaikki nuoret kokivat pärjänneensä hyvin tai erinomaisesti työssään. Melkein kaikki olivat myös motivoituneita työssään. 7 % vastasi, ettei osaa sanoa oliko työaikojen noudattaminen helppoa. Kuten edellisinä vuosinakin, esimiehiltä tuli jonkin verran palautetta myöhästymisistä tai luvattomista poissaoloista. Nuorille annetaan kuitenkin työllistymisen tuessa kirjalliset ohjeet, joissa kehoitetaan noudattamaan työaikoja sovitusti ja aina ilmoittamaan etukäteen poissaoloista. Viimeiseksi nuorilta kysyttiin vapaita kommentteja sekä projektin merkityksistä nuorelle. Nämä kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Merkityksissä korostui osallisuus sosiaalisella ja yhteiskunnallisella tasolla, työkokemus ja taloudellinen näkökulma. Nuoret myös kertoivat oppineensa uutta sekä saaneensa hyödyllisiä suhteita.

”Mahdollisuutta selkiyttää itselleen omaa työkykyään. Tilaisuutta oppia uutta, niin työstä kuin itsestään. Työnhakuvalmiuksien vahvistamista, mielenterveyden vahvistamista kun kokee olevansa hyödyllinen osa yhteiskuntaa.”

”Erinomainen kokemuksen ja tulevaisuutta ajatellen suhteiden kannalta. Olen oppinut paljon kokeneilta työntekijöiltä ja olen motivoitunut enemmän jatkamaan opintojani, kun tiedän mitä minua odottaa valmistumisen jälkeen. Työpaikka kokonaisuudessaan on inspiroiva ja ympärilläni on ammattitaitoisia ja osaavia työntekijöitä.”

”Se merkitsee tosi isoa asiaa koska en olisi saanut tällaista työkokemusta helpolla tai ollenkaan, tämä oli minulle tosi iso juttu ja tällaisia pitäisi jatkaa nuorille että voisivat kokea millaista on töissä. ”

”Yhteiskuntaan kuulumista, arjen rutiineihin palautumista”

”Taloudellista apua, nostattaa itsetuntoa kotiin jumiutumisen sijaan.”

”Saan uusia kokemuksia ja hyvää tekemistä kesäksi. Uusia tuttavuuksia.

”Saan oppia uusia asioita. Saan uutta kokemusta. Tutustun uusiin ihmisiin.”

”Lasten kanssa on tosi kiva olla. Työntekijät olla niitten kanssa on kiva. Olen oppinut uutta asioita niinku huolehtia lapsesta ja siivoa tavarat.”

”Täällä on ensimmäinen paikka missä olen itse halunnut juokse töihin, koska tässä paikassa vanhusten kuntoutuskeskustassa on jotain erilainen varsinkin asiakkaat hymyilen heidän ansiosta joka päivä. ”

”Merkitsee hyvää tulevaisuutta”

4 Tutkimusongelma

Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia kesätyöprojektin merkitystä sosiaalityön välineenä lähettävälle taholle, eli aiemmin mainittujen sosiaalityön palvelupisteiden työntekijöille. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä työelämän edustajan kanssa, jonka toiveet huomioitiin tutkimusongelman ja valinnassa. Lisäksi valintaan vaikuttivat tutkijan aikaisempi osaaminen, aiheen kiinnostavuus ja hallittavuus, sen merkityksellisyys ja tärkeys sekä tiedonsaannin sujuvuus.

4.1 Tutkimusongelman valinta

Sekä tutkimusongelman että kyselyn kysymysten valinnassa ja sopivuuden arvioinnissa hyödynnettiin Kanasen (2014 s.13) teoksessa esitettyjä periaatteita. Ensimmäinen valintatekijä oli aihepiirin kiinnostavuus. Tutkimuksen aihepiiri kiinnosti tutkijaa, sillä se oli aiemmin kerätyn työkokemuksen kautta merkityksellinen. Erityisesti kehitysideoiden ja palautteen saaminen tuntui mielekkäältä. Lisäksi nuorten työllistämisen edistäminen koettiin merkittäväksi yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaajaksi.

Valitun aihepiirin tulee olla tärkeä. Opinnäytetyön aihe onkin tärkeä niin yhteiskunnallisesti kuin myös työnantajan näkökulmasta. Työnantaja pystyy hyödyntämään tutkimustuloksia projektin kehittämisessä. Valintaan vaikutti myös tutkimusongelmaan liittyvän kirjallisuuden löytyminen. Kirjallisuuden löytymisestä teki haastavampaa se, ettei itse kesätyöprojektista ole kirjallisuutta. Kuitenkin kun aihe linkitettiin laajempaan yhteiskunnalliseen viitekehukseen, materiaalia löytyi runsaasti.

Nuorten työllistyminen on tärkeää, sillä kuten jo aiemmin todettiin, työttömyys aiheuttaa monia elämänlaatua huonontavia seurauksia. Työn merkitys yksilölle on suuri. Nuorten hyvinvointi ja etenkin eriarvoisuus huolestuttaa, se on vakava ongelma. Kuten jo kirjallisuuskatsauksessa todettiin, vaikka suurin osa nuorista voi hyvin, hyvinvoinnissa on suuria eroja sekä lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien välillä että sukupuolten välillä. Myös alueelliset erot koetussa hyvinvoinnissa ovat suuria. (Paananen ym. 2012; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015) Työllistymisen edesauttaminen voi osaltaan tasoittaa näitä eroja. Nuorisotyöllisyys on myös keskeinen tavoite EU:n nuorisostrategiassa ja esimerkiksi Nuorisotakuussa. Tutkimus on ajankohtainen koko nuorisotyöttömyyden näkökulmasta, ja erityisesti ulkomaalaistaustaisilla. Ulkomaalaistaustaisten työllistyminen lienee haastavampaa muun muassa sosiaalisten verkostojen heikkouden tai syrjinnän vuoksi.

Oleennaista tutkimusongelman valinnassa on sen tutkittavuus. Tärkeää on se, että siihen pystytään saamaan vastaus. Projektiin merkitykseen ei tietenkään voida saada yhtä tyhjentävää vastausta. Tutkimuksessa kuitenkin tutkittiin työntekijöiden näkemyksiä, jolloin vastaukset heijastivat projektin merkityksiä juuri heidän näkökulmastaan. Niin tutkimusongelman kuin myös kyselyyn laadittujen kysymysten muotoilussa pyrittiin välttämään johdattelevia sanamuotoja, ja jättämään se avoimeksi ja tulkinnanvaraiseksi. Mikäli opinnäytetyön aiheena olisi ollut esimerkiksi ”Miten kesätyöprojekti lisää nuorten hyvinvointia”, olisi siihen liittynyt olettaus hyvinvoinnin lisääntymisestä. Tutkimuskysymystä ei myöskään voi muotoilla kahtijakoiseksi. Esimerkiksi ”Onko kesätyöprojekti merkityksellinen” olisi esimerkki dikotomisesta, ja soveltumattomasta tutkimuskysymyksestä.

Tutkimusongelman tulee olla sopivan laajuinen ja hallittava. Se pyrittiinkin rajaamaan niin, että se koskisi kesätyöprojektin tiettyä näkökulmaa ja olisi merkittävä juuri valitulle vastaajaryhmälle. Lisäksi kyselyyn valitut avoimet kysymykset pyrittiin rajaamaan koskemaan tietyn toiminnan aspekteja, ei yleisluonteisia tulkintoja.

Tutkimuksen kohteeksi valittiin sosiaalialan työntekijöiden näkökulma, sillä opiskelijoiden näkökulmaa on jo tarkasteltu aiempina vuosina. Kahtena edellisenä vuonna on toteutettu työtyytyväisyyskysely, jossa on tutkittu esimerkiksi opiskelijoiden motivaatiota ja heidän kokemuksiaan projektin vaikutuksesta esimerkiksi työllistymiseen tulevaisuudessa. Tätä materiaalia hyödynnetään myös tässä opinnäytetyössä. On kiinnostavaa vertailla poikkeavatko kesätyöprojektin koettu merkitys nuorelle nuoren omasta näkökulmasta ja työntekijän näkökulmasta.

4.2 Tutkimuskysymykset ja kyselykysymykset

Opinnäytetyön tavoitteena on vastata tutkimuskysymyksiin. Tärkeintä on tutkia projektin merkityksiä. Tutkimuskysymykset ovat siis seuraavat:

1. Mitä merkityksiä työntekijät kokevat projektilla olevan nuorille?
2. Mitä merkityksiä työntekijät kokevat projektilla olevan omassa työssään?

Tavoitteena on nähdä nouseeko esille sosiaalisia, taloudellisia tai psykologisia merkityksiä. Lisäksi on kiinnostavaa selvittää uskovatko työntekijät projektin lisäävän nuorten hyvinvointia ja miten tai uskovatko työntekijät projektin lisäävään nuorten mahdollisuuksia työllistyä tulevaisuudessa. Toinen näkökulma merkityksiin on projektin merkityksellisyys vastaajien omassa työssä. Tähän liittyy myös yhteiskunnallinen näkökulma siitä, aktivoiko projekti nuoria, ja ohjaako se heitä pois toimeentulotuen piiristä. Toisaalta mielekästä on selvittää projektin käyttömahdollisuudet konkreettisenä työvälineenä.

Olennaista on selvittää itse kyselyssä miten työntekijät valikoivat projektiin osallistuvat nuoret. Kuten jo aiemmin on mainittu, työllistymisen tuki antaa ohjeistuksen projektin asiakaskriteereistä. Kuitenkin, jos halukkaita on enemmän kuin paikkoja, työntekijät joutuvat valikoimaan osallistujat halukkaiden joukosta. Mielenkiintoista on nähdä korostuuko jokin tietty asiakasryhmä valinnoissa tai onko asiakassuhteen pituudella tai asiakkaan tuttuudella merkitystä. Lisäksi mielekästä on selvittää vaikuttaako asiakkaan oma aktiivisuus, tai toisaalta aiempi työkokemus sekä koulutusala osallistumismahdollisuuteen. Tämä mahdollisesti vaikuttaisi projektin kohderyhmän valintaan.

Lähetteiden kysynnän ja tarjonnan välisestä suhteesta on hyödyllistä saada tietoa. Tämä auttaa ymmärtämään onko projektin mielekästä laajentua, onko sille tarvetta ja toivetta. Myös työntekijöiden ohjeistuksen sopivuutta ja kattavuutta pyritään tutkimaan. Lisäksi kyselyssä kysytään projektin asiakasprosessin sujuvuudesta työntekijöiden näkökulmasta, sekä pyydetään kehitysideoita projektilla. Mikäli sujuvuudessa havaitaan ongelmia, voidaan niihin hakea ratkaisuja.

5 Tutkimusasetelma ja -menetelmät

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena. Kyselyn etuna voidaan pitää muun muassa tehokkuutta. Huolellisesti suunnitellun kyselyn aineisto on sujuvasti analysoitavissa. Kyselytutkimuksessa tutkija ei vaikuta läsnäolollaan tai olemuksellaan vastauksiin. Toisaalta haasteena kyselytutkimuksessa voidaan pitää esimerkiksi sitä, ettei vastaajalla ole mahdollisuutta esittää tarkentavia jatkokysymyksiä. Lisäksi asiayhteyden tuntemattomuus voi

vaikeuttaa vastaamista. (Hiltunen 2008) Nämä mahdolliset haitat pyrittiin minimoimaan. Kyselyn yhteydessä annettiin tutkijan, tämän ohjaajan ja työelämän kumppanin yhteystiedot heränneitä kysymyksiä varten. Kysymykset pyrittiin esittämään selkeästi, jottei väärinymmärryksiä sattuisi. Lisäksi asiayhteyden oletettiin olevan melko selvä vastaajalle, sillä kaikki vastaajat olivat jo käyttäneet projektia työvälineenä.

Kysely sisälsi 14 kysymystä, joista 4 oli taustatietoja koskevia, ja 10 joiden tavoitteena oli vastata esitettyihin tutkimuskysymyksiin projektin merkityksistä. Kaksi niistä oli suljettuja asteikkokysymyksiä, ja kahdeksan avoimia kysymyksiä. Kyselylomake tulostettiin, ja lähetettiin 48:lle työntekijälle Helsingin kaupungin sisäisessä postissa. Tämä metodi valittiin, sillä se oli todettu tehokkaaksi ja luotettavaksi aiemmassa viestinnässä työntekijöiden kanssa. Vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa. Vastausajan päätyttyä, vastauksia oli palautettu 17 kappaletta. Täten vastausprosentiksi saatiin 35.42%. Otanta on pieni, mutta vastausprosentti tyydyttävä. Kaikille potentiaalisille vastaajille lähetettiin vielä muistutussähköposti, jolla pyydettiin työntekijöitä, jotka eivät olleet vielä palauttaneet vastauksiaan tekemään niin. Muistutussähköpostin jälkeen vastauksia ei tullut lisää.

Tutkimuskysymystä tutkittiin kvalitatiivisin menetelmin, hyödyntäen joitakin kvantitatiivisia piirteitä. Laadullinen tutkimus on sopiva etenkin silloin kun ilmiötä ei tunneta entuudestaan, eikä siitä ole aiempia teorioita. (Kananen 2014,16) Kesätyöprojektin merkitys sosiaalityön välineenä on tällainen aikaisemmin tutkimaton ilmiö. Toisaalta se linkittyy moneen ajankohtaiseen aihepiiriin, ja laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Tämä helpottaa tutkimusta ja sen tarpeen perustelua. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineistoa tarkastellaan kokonaisuutena, pyrkimyksenä vastaajan näkökulmien ymmärtäminen. Argumentaatiota ei rakenneta yksittäisiin muuttujiin, tai niiden välisiin suhteisiin tai tilastollisiin yhteyksiin. Laadullinen tutkimus tarjoaa mahdollisuuden saada tutkittavasta ilmiöstä syvälinen näkemys. (Kananen 2014, 17) Tähänkin tutkimukseen liittyy tavoite ilmiön kokonaisvaltaisesta ja monitasoisesta ymmärtämisestä, ja sen pohjalta mahdollisuus kehittävään otteeseen. Syvälinen ymmärrys on tärkeää analysoidessa abstrakteja käsitteitä joita ei voida mitata; kuten koettuja merkityksiä.

Molemmilla tutkimusotteilla, kvantitatiivisella sekä kvalitatiivisella, on paikkansa teoriamaailmassa. On hyödyllistä nähdä ne toisiansa täydentävinä tekijöinä kilpailuasetelman sijaan. (Kananen 2014, 142) Kvalitatiivisen ja kvantitatiiviseen tutkimuksen yhteiskäyttöä voidaan tarkastella triangulaation näkökulmasta. Eri otteilla pyritään minimoimaan toisen menetelmän puutteita ja täten nostamaan tutkimustulosten luotettavuutta. Toinen syy valittuun yhdistelmään on täydentäminen. Se viittaa jo saadun tiedon lisäämiseen ja parantamiseen; tarkempaan kuvaamiseen tai selkeyttämiseen. Täydentämisen avulla tiedon merkityksellisyttä ja mielekkyyttä voidaan lisätä. Lisäksi kvantitatiivisissa vastauksissa on

vähemmän tulkinnanvaraa, joten niitä voidaan ikään kuin käyttää tarkistamaan laadullisten vastausten tulkinnat. (Matthew & Sutton 2011) Tähänkin tutkimukseen valittiin muutama asteikkokysymys, joilla pyrittiin mittaamaan, tarkentamaan ja vahvistamaan tutkimuksen tuloksia.

Kyselyyn valittiin lähinnä avoimia kysymyksiä, sillä tavoitteena on tutkia vastaajien kokemuksia ja projektin merkityksiä, joita on vaikea mitata suljetuin kysymyksin. Kysely valittiin tutkimusmetodiksi haastattelun sijaan sujuvoittamaan vastausten keräämistä ja analysoimista. Sosiaalitoimen työntekijät ovat usein hyvin kiireisiä, joten haastatteluajkojen sopimisen oletettiin olevan haastavaa. Kyselyllä ajateltiin olevan paremmat mahdollisuudet työntekijöiden tavoittamiseen, ja toisaalta kynnyksen vastaamiseen olevan pienempi osallistujille.

Kvantitatiivisia piirteitä hyödynnettiin asteikkokysymyksissä. Tarkemmin ottaen kyseessä oli Likert-asteikko, jolla pystyttiin mittaamaan mielipiteiden eri asteita. Likert-asteikko on yksi suosituimmista ja luotetuimmista metodeista. Asteikon muuttujat olivat esitetty sekä numeerisina, että korreloivina sanallisina versioina. Muuttujat olivat epäjatkuvia, sillä niissä hypättiin asteittain seuraavaan vastaukseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

5.1 Aineistoanalyysi

Aineiston analysoinnissa voidaan erottaa seuraavat vaiheet: Tutkimusongelmaan liittyvän aineiston kerääminen valitulla metodilla; aineiston yhteismitallistaminen eli litterointi, aineiston tarkastelu tutkimusongelman ja tutkimuskysymysten näkökulmasta ja tekstikokonaisuuden koodaaminen ja luokittelu. Tätä saattaa seurata uusi tiedonkeruuvaihe, jolla täydennetään analyysia esimerkiksi jatkokysymyksillä. (Kananen 2014, 100) Koska tutkimustulokset olivat jo kirjallisessa muodossa, litterointi ei ollut tarpeellista tässä tutkimuksessa. Myöskään uutta tiedonkeruuvaihetta ei koettu tarpeelliseksi, sillä tutkimuskysymyksiin pystyttiin vastaamaan kerätyn aineiston perusteella. Muistutussähköpostilla toki pyrittiin laajentamaan vastaajakuntaa.

Analyysi aloitettiin tulosten kirjaamisella sähköiseen muotoon. Tulokset aseteltiin tutkimuskysymys kerrallaan, jonka jälkeen ne pelkistettiin. Pelkistämävaiheessa on tavoitteena kerätä aineistosta se, mikä on tutkimuksen viitekehyksen kannalta olennaista. Pelkistäminen auttaa keräämään erilliset havainnot hallittavaksi kokonaisuudeksi. Aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena, ja erilaisuudet tai poikkeukset suhteutetaan kokonaisuuteen, joka on tutkimuksen kohde. Tutkittavasta aiheesta tehdään sitten merkitystulkinta. (Alasuutari 2011, 38)

Yksi pelkistämisen muoto on koodaus. Aineisto pitää selkeyttä ja tiivistää, jotta aineiston sisään voidaan nähdä, ja se saadaan käsiteltävään muotoon. (Kananen 2014, 104) Luokittelulla viitataan samaa tarkoittavien käsitteiden yhdistämiseen. Esimerkiksi vastauksissa ilmenneet käsitteet, oma raha, säästöt ja palkka voitiin luokitella samaan kategoriaan ”talous.” Luokittelun avulla tuloksista voitiin kaivaa esille olennainen. Luokittelu tehtiin induktiivisesti, aineistolähtöisesti hyödyntäen vastaajien käyttämiä ilmaisuja. Luokittelun avulla voitiin laskea kunkin vastauksen esiintymistiheys. Luokittelussa olennaista oli kuitenkin se, ettei tiedon laadullinen sisältö vähene eivätkä laajemmasta kaavasta poikkeavat vastaukset jää huomioitta. Luokittelu voidaan tehdä useassa tasossa, jolloin käsitteistä tulee yhä kaikenkattavampia. Tässä tutkimuksessa monitasoista luokittelua ei tehty, sillä tutkimusaineiston ollessa melko suppea - 17 vastauslomaketta - eri vivahde-eroja ei ollut tarpeellista tukahduttaa. Jos vastauksia olisi ollut moninkertainen määrä, olisi monitasoinen luokittelu todennäköisesti ollut hyödyllisempää. Esimerkki vastausten luokittelusta on esitetty Taulukossa 1.

Luokittelun jälkeen tuloksia on mahdollista peilata tutkimusongelmiin, ja saada holistinen kuva aineistosta. Aineistosta voidaan tässä vaiheessa hakea tyypillisiä kertomuksia, samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia sekä selityksiä. (Kananen 2014, 115) Näiden perusteella tuloksista voidaan tehdä johtopäätöksiä ja niistä puolestaan konkreettisia kehitysideoita. Lisäksi tuloksia pystytään vertailemaan kirjallisuuskatsauksessa esitettyihin väitteisiin. Opinnäytetyön jokainen osa on siis riippuvainen toisistaan ja toimii vuorovaikutuksessa keskenään.

Esimerkkikysymys	Esimerkkivastaus	Luokittelu
Mitä merkityksiä projektilla on mielestäsi nuorille?	Tarpeellinen työkokemus, oma rahaa (mikä ei ole toimeentulotuki)	-Työkokemus - Talous
Mitä merkityksiä projektilla on mielestäsi nuorille?	Projektin kautta he saavat työkokemusta, joka voi tulevaisuudessa auttaa saamaan työpaikan / kesätyöpaikan seuraavana kesänä.	-Työkokemus - Työllistyminen

Taulukko 1: Vastausten luokittelu

6 Tutkimustulokset

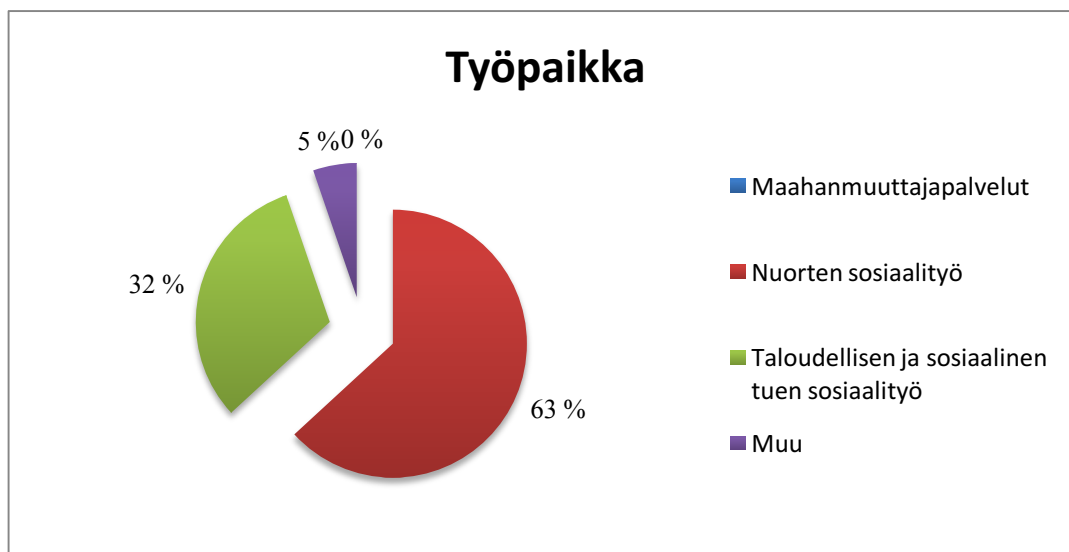
Tässä osiossa esitellään tutkimustulokset. Tulokset on saatu purkamalla kyselyihin tulleet vastaukset. Määräaikaan mennessä saatiin 17 vastausta, jotka kirjattiin, luokiteltiin ja koottiin. Määräajan päätyttyä, potentiaalisille vastaajille lähetettiin sähköposti, jossa muistutettiin kyselystä ja pyydettiin niitä, jotka eivät olleet vielä vastanneet lähettämään vastauksensa. Kysely ja saatekirje olivat sähköpostin liitteenä. Vastaajia pyydettiin tulostamaan ja täyttämään kysely, ja palauttamaan se Helsingin kaupungin sisäisessä postissa kuten muutkin vastaajat olivat tehneet.

Vastauksia ei kuitenkaan tullut lisää määräajan jälkeen. Tulokset perustuvat siis 17 vastaukseen. Tulokset esitetään pääosin sanallisesti. Taustatietojen ja asteikkokysymysten vastaukset esitetään myös kaavioissa, joiden tarkoitus on selkeyttää tuloksia. Avoimien kysymysten vastaukset on tiivistetty ja yhtenäistetty. Toisaalta myös kaavasta poikkeavat vastaukset on tuotu esille. Vastauksia on pyritty elävöittämään poimimalla tekstin lomaan tekstiotteita vastaajien kirjoituksista. Otteet pyrittiin poimimaan puolueettomasti sen mukaan kuinka hyvin ne kuvaavat tyypillistä vastausta.

6.1 Taustatiedot

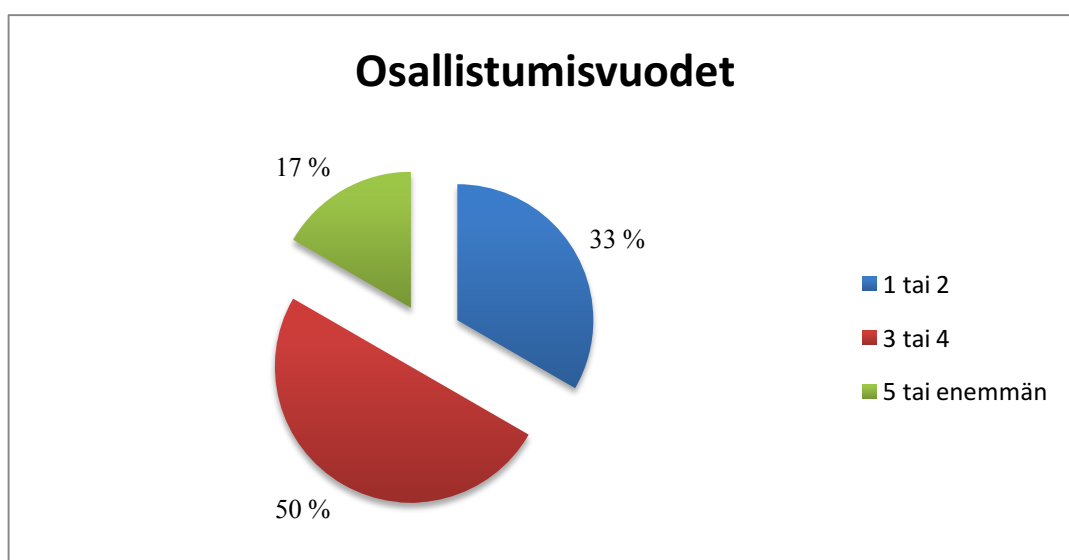
Kyselyn aluksi kysyttiin vastaajan työhön ja projektiin liittyviä taustatietoja.

Taustakysymyksiä oli neljä: työpaikka, alue, vuodet joina lähettänyt nuoria projektiin, ja projektiin lähetettyjen nuorten määrä. 12 vastaajaa työskenteli Nuorten sosiaalityössä ja kuusi Sosiaalisen ja taloudellisen tuen sosiaalityössä. Yksi vastaaja oli rastittanut ruudun ”muu”. Kaksi vastaajaa oli rastittanut useamman kuin yhden ruudun, mikä selittää miksi vastauksia oli yli 17. Maahanmuuttajapalveluista ei palautettu yhtään kyselyä. Kolme vastaajaa työskenteli Etelän alueella, kolme Lännän alueella, neljä Pohjoisen alueella ja seitsemän Idän alueella. Tätä tietoa ei voida verrata edustavuuteen, sillä kesätyöprojektin lähettävän tahon jakaumaa ei tilastoida.

Kuvio 1: Vastaajat työpaikoittain

Kaksi vastaajaa oli lähettänyt nuoria projektiin yhtenä vuonna, neljä kahtena vuonna, viisi kolmena vuonna ja kolme neljänä vuonna. Lisäksi yksi vastaaja oli lähettänyt nuoria projektiin viitenä vuonna, yksi kuutena, ja yksi kolmenatoista. Työntekijöiden arvio lähettämiensä nuorten määrästä vaihteli yhdestä nuoresta lukuun 26-65. Kaikkien vastausten keskiarvo oli noin yhdeksän nuorta. Yhdeksän vastausta oli määrältään viisi tai vähemmän, kahdeksan vastausta määrältään kuusi tai enemmän.

Kuvio 2: Työntekijöiden projektiin osallistumisvuodet

Vastaajien projektiin lähettämät nuoret										
Vastaajien lähettämien nuorten kokonaismäärä 75-114										
Keskiarvo noin 9 nuorta per vastaaja										
Vastaajien lukumäärä	2 ↓	4 ↓	5 ↓	3 ↓	1 ↓	1 ↓	0 x	1 ↓	0 x	1 ↓
Lähetettyjen nuorten määrä	1	2	3	4	5	6	7-12	13	14-25	26-65

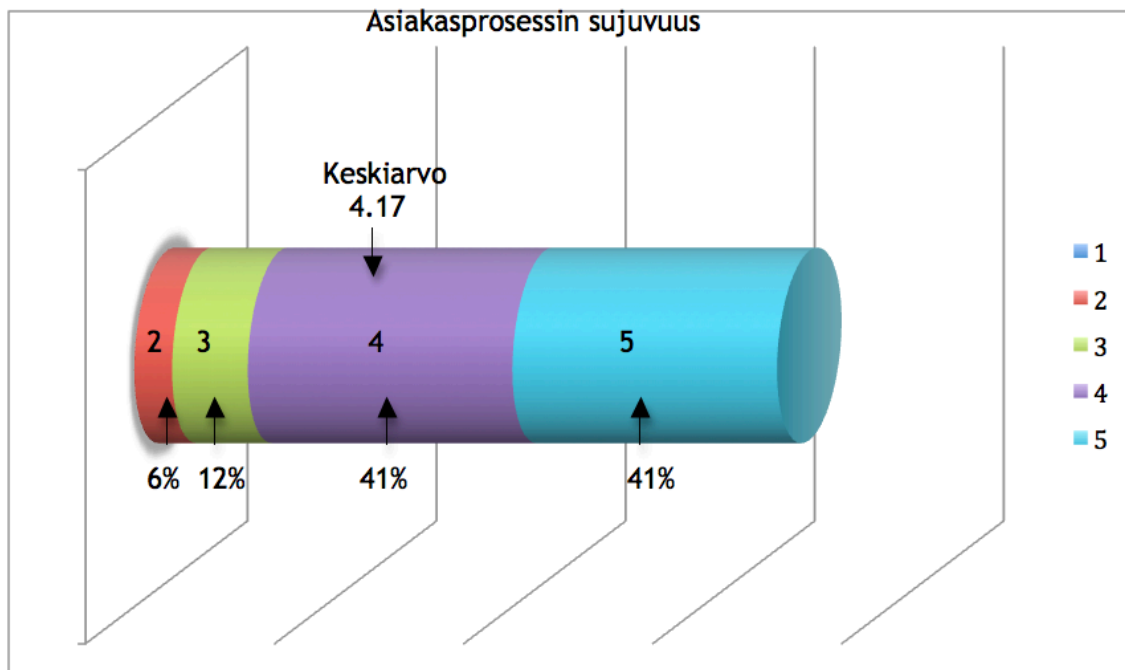
Taulukko 2: Projektiin lähetettyjen nuorten lukumäärä per vastaaja

6.2 Tutkimustulokset

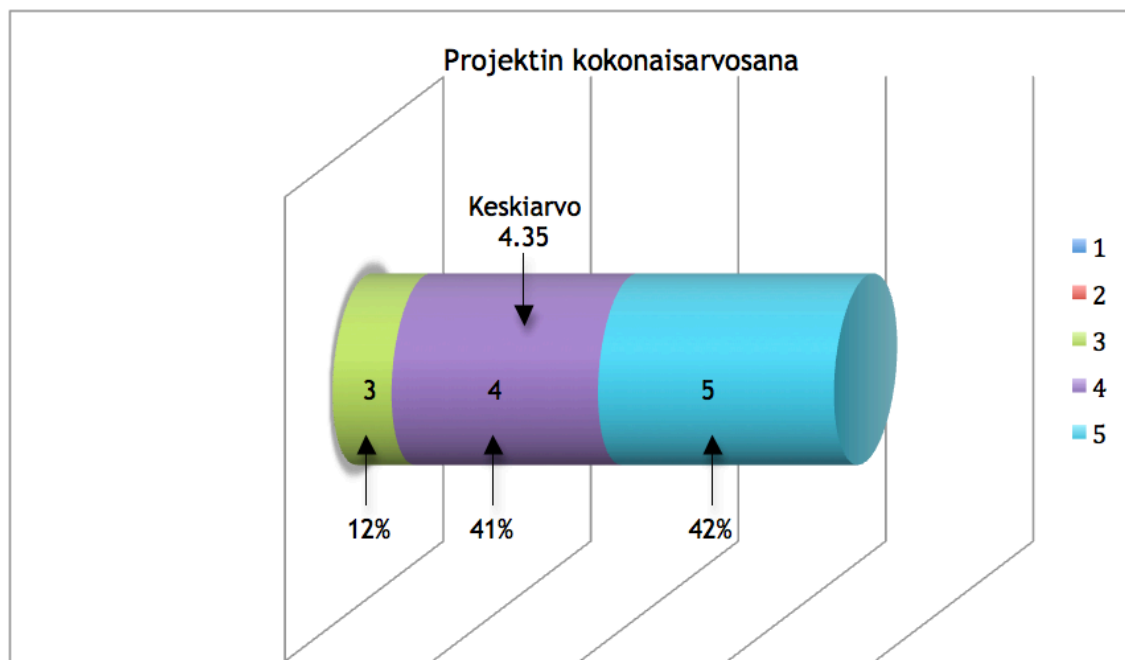
Kysely alkoi kahdella suljetulla asteikkokysymyksellä. Ensimmäisessä kysyttiin projektin asiakasprosessin sujuvuudesta, ja toisessa kokonaisarvosanaa projektille.

Kirjallisuuskatsauksessa huomautettiin sosiaalipalveluiden pirstaleisuudesta nuorille, jonka vuoksi sujuvuutta pidettiin tärkeänä tutkimuksen aiheena. Kokonaisarvosanalla pyrittiin selvittämään yleistä tyytyväisyyttä projektiin. Sujuvuuden keskiarvosanaksi tuli 4.17, eli hieman parempi kuin sujuva (4). Seitsemän vastaajaa piti projektia erittäin sujuvana (5), seitsemän sujuvana (4), kaksi melko sujuvana (3) ja yksi jossain määrin sujuvana (2).

Projektin kokonaiskeskiarvosanaksi tuli 4.35 eli parempi kuin hyvä (4). Kahdeksan vastaajaa antoi projektille arvosanan 5 (erittäin hyvä) seitsemän vastaajaa arvosanan 4 (hyvä) ja kaksi vastaajaa arvosanan 3 (keskiverto).

Kuvio 3: Asiakasprosessin sujuvuus arvosanoittain

Kuvio 4: Kesätyöprojektin kokonaisarvosana

Ensimmäisessä avoimessa tutkimuskysymyksessä pyydettiin kuvaamaan työpaikoilla annettua ohjeistusta kesätyöprojektiin liittyen. 11 vastaajaa mainitsi työllistymisen tuesta tulleet

ohjeet. Neljä kertoi saavansa ohjeistusta tiimissään, kolme kokouksissa, ja yksi esimieheltään. Yksi vastaaja kertoi vuosien kokemuksen auttavan. Kaksi vastaaja sanoi ohjeistuksen olevan hyvä, ja yksi epäselvä ja tökkivä.

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin onko työpaikoilla riittävästi kesätyöprojektin lähetteitä nuorille jaettavaksi. Tällä pyrittiin selvittämään kysynnän ja tarjonnan kohtaamista. Vain kaksi vastaajaa koki, että lähetteitä on riittävästi. Yksi heistä mainitsi, että erityisesti uusille työntekijöille sopivien asiakkaiden löytäminen voi olla hankalaa. Toinen puolestaan kertoi, että lähetteitä on yleensä jäänyt muutama yli hänen työpaikallaan. 15 vastaajaa kuitenkin koki, ettei lähetteitä ole riittävästi. Osa vastaajista korosti, että halukkaita nuoria olisi moninkertainen määrä, eikä lähetteitä ole lähellekään riittävästi. Monet mainitsivat, että nuoret itse kyselevät projektista ja halusivat mukaan.

”Ei. Näitä kysytään ensimmäisen kerran jo jouluna. Innostuneita nuoria on paljon enemmän kuin lähetteitä.”

Kirjallisuuskatsauksessa käsiteltiin nuoren työttömyyteen vaikuttavia tekijöitä. Siinä mainittiin tiettyjen ryhmien työllistymisen haasteita. Tutkimuksessa pyrittiinkin selvittämään valintaan liittyvistä tekijöistä. Kysyttäessä projektiin lähetettävien nuorten valitsemisesta kriteerit täyttävien joukosta, kaksi ulottuvuutta korostui: nuoren oma aktiivisuus ja motivaatio, sekä työllistymisen haasteellisuus nuorelle. Esimerkkinä nuoren aktiivisuuden merkityksestä oli se, että neljässä vastauksessa mainittiin valintaperusteeksi se, että nuori itse soittaa ja kyselee projektista tai kesätyöpaikoista ja yhdessä vastauksessa mainittiin aktiivisuus yleisesti. Lisäksi kolmessa vastauksessa mainittiin nuoren oma motivaatio tai halu työllistyä, ja yhdessä nuoren potentiaali. Yhdessä vastauksessa viitattiin positiiviseen diskriminaatioon, ja neljässä kirjoitettiin maahanmuuttajista ryhmänä, jolle erityisesti tarjotaan paikkoja projektiin. Kahdessa vastauksessa huomioitiin valinnassa erityisesti nuoret, joilla ei ole aiempaa työkokemusta. Kaksi vastaajaa mainitsi nuoren kyvyn työskennellä. Muita valintakriteereitä joita työntekijät hyödynsivät oli asiakkaan tuttuus, työllistymisen koettu hyöty nuorelle, ja se, ettei nuori ole aiemmin osallistunut projektiin.

”Etusijalla ovat olleet maahanmuuttajanuoret, joilla ei ole aikaisempaa työkokemusta.”

Seuraavaksi kysyttiin projektiin osallistuneilta nuorilta saatua palautetta. Koska tutkimuksessa tutkittiin merkityksiä lähinnä sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta, pyrittiin tällä lisäämään nuorten näkemysten näkyvyyttä. 13 vastaajaa sanoi saaneensa nuorelta hyvää tai todella hyvää palautetta, ja yksi ihan hyvää palautetta. Kaksi vastaajaa ei ollut kuullut nuoresta projektin jälkeen. Pari vastaajaa mainitsi taloudellisen näkökulman palautteessa, eli

projektin vaikutuksen etuuksiin ja toisaalta oman palkan ansaitsemisen. Kaksi vastaajaa huomioi myös työkokemuksen arvokkuuden ja nuorten halukkuuden osallistua projektiin uudelleen.

”Yksikään ei ole keskeyttänyt tai jättänyt menemättä. Yksi nuori kertoi, ettei olisi voinut saada parempaa työpaikkaa ja oli saanut ensimmäisen kosketuksen työmaailmaan.”

Kysyttäessä projektin merkityksistä nuorille, vastauksissa korostuivat niin käytännön asiat kuin myös abstraktimmat kokemukset ja tunteet. Yhdeksän vastaajaa oli maininnut työkokemuksen kartuttamisen yhtenä merkityksenä. Moni heistä eritteli projektin edesauttavan työllistymistä tulevaisuudessa, ja muutama mainitsi ensimmäisen työpaikan löytämisen hankaluuden ilman projektin tarjoamaa työllistymismahdollisuutta. Kuusi vastaajaa viittasi tuloihin, rahaan tai projektin taloudelliseen merkitykseen nuorelle. Erityisesti mahdollisuus tienata itse omat tulonsa korostui osassa vastauksista. Muina konkreettisina merkityksinä mainittiin tiedon lisääntyminen, rutiinien hallinta sekä mahdollisuus kokeilla erilaisia työtehtäviä. Yhdeksän vastaajaa kertoi abstraktimmista merkityksistä, kuten toivon ja hyvinvoinnin luomisesta, onnistumisen ja arvokkuuden tunteista, pärjäämisen kokemuksista ja itseluottamuksen kasvamisesta. Lisäksi yksi vastaaja huomio sen olevan tärkeää, että projektin kautta ensimmäisessä työpaikassa saa hieman enemmän tukea ja ymmärrystä. Toisaalta eräs vastaaja pohti, että projekti voi aiheuttaa nuorelle velvoitteen tunteen.

”Uskon, että se lisää työllistymisen mahdollisuuksia jatkossa, luo toivoa työllistymisestä opintojen jälkeen, estää passivoitumista ja luo sitä kautta hyvinvointia.”

Kahdennessatoista kysymyksessä kysyttiin projektin merkityksistä vastaajan omassa työssä. Tässä tavoitteena oli selvittää etenkin projektin mahdollisuuksia sosiaalityön välineenä ja kirjallisuuskatsauksessa listattujen sosiaalityön arvojen toteuttajana. Näissä vastauksissa korostui mahdollisuus tarjota jotakin konkreettista ja positiivista nuorelle. Yksi vastaaja koki, ettei projektilla ollut kovinkaan suurta merkitystä hänen työssään ja yksi vastaaja koki projektin rasitteena muutenkin jo kohtuuttoman työtaakan alla. Yksikään työntekijä ei viitannut laajempaan yhteiskunnalliseen kehykseen, kuten sosiaali- tai nuorisopolitiikkaan.

”Työpaikan saaminen on konkreettista auttamista ja suurin osa nuorista juuri haluaa konkreettista auttamista, ei vain keskustelua. Eli se tekee myös minun työstäni merkityksellistä. ”

Kolmastoista kysymys pyysi kehitysideoita projektille. Suurin osa ideoista liittyi projektin laajentamiseen ja jatkamiseen. Kaksi vastaajaa toivoi teknologista kehitystä; yksi faksikäytännön lopettamista ja toinen e-lomakkeeseen siirtymistä. Yksi vastaaja toivoi parempaa tiedottamista ja yksi tiiviimpää yhteistyötä työllistymisen tuen kanssa.

”Olisi ihanaa jos työpaikkoja olisi lisää. Voisiko projekti laajeta niin että alkuvuonna autetaan hakemaan itsenäisesti töitä? Moni tarvitsee siinä apua ja täällä ei hirveästi ehdi auttamaan siinä.”

Viimeinen kysymys antoi mahdollisuuden vapaisiin kommentteihin. Yhdeksän työntekijää vastasi tähän. Yksi kritisoi yhteistyön puutetta nuoren työpaikan kanssa, ja koki ettei projekti ole sosiaalityön väline. Muutama kiitti projektin olemassaolosta.

”Toivottavasti projekti jatkuu. Erittäin hyvä ja tarpeellinen.”

”Kesätyöprojekti on mielestäni todella hyvä ja onnistunut konsepti. Välillä on myös tullut positiivisia yllätyksiä siinä mielessä, että joskus olen antanut lähetteen nuorelle, jonka kohdalla olen miettinyt onnistuukohan työ ja kaikki on mennyt hyvin. Toisille tämän kaltainen hieman tuettu työnhaku selkeästi toimii tosi hyvin.”

”Projektia tulisi ilman muuta jatkaa ja tarjontaa mielellään laajentaa - yhä useampi nuori saisi arvokasta työkokemusta. ”

7 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön tulosten pitää olla luotettavia. Luotettavuus voidaan saavuttaa panostamalla suunnitelmallisuuteen ja laadun valvontaan. Ihmistieteissä lisähaaste on se, että etenkin kuin tutkitaan ihmisten käyttäytymistä, toimintaa ja ajattelua, tutkimustilanteiden vakioiminen on hyvin haasteellista. Laboratorio-olosuhteissa suoritettavat kokeet eivät ole mahdollisia, ja toiminta ja ympäristö tulevat muuttumaan tutkimuksen aikana. Koska kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta ei voida arvioida ja laskea samalla tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, luotettavuus on tutkijan arvioinnin ja näytön varassa. Tutkimuksessa tulee kiinnittää huomiota seuraaviin luotettavuusmittareihin: reliabiliteettiin ja validiteettiin. Reliabiliteetilla viitataan tulosten pysyvyyteen, validiteetilla tutkittavien asioiden oikeuteen. Validiteetti liittyy etenkin tutkimusasetelmaan, sekä siihen että aineiston analyysi ja päätelmät syy-seuraussuhteista tehdään oikein. Reliabiliteetti puolestaan liittyy etenkin tutkimuksen toteutukseen. (Kananen 2014, 145-147)

Hyvä tutkimuskäytäntö edellyttää, että tutkittavilta saadaan asiaan perehtyneesti annettu suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Tavoitteena on estää tutkittavien manipulointi

tieteen nimissä. Perehtyneisyydellä viitataan siihen, että tutkittavalle selvitetään kaikki tutkimukseen liittyvä oleellinen tieto, kuten tutkimuksen kulku. Suostumuksella puolestaan tarkoitetaan sitä, että tutkittavalle annetaan riittävästi tietoa, jotta tämä pystyy tekemään rationaalisen päätöksen. Lisäksi on olennaista, että tutkittava osallistuu tutkimukseen vapaaehtoisesti. (Hirsjärvi, Remes & Saravaara 2004, 26-27) Nämä ehdot pyrittiin täyttämään tutkimuskyselyn liitteenä lähetetyssä saatekirjeessä. Saatekirjeessä mainittiin muun muassa tutkimukseen osallistumisen vapaa-ehtoisuus. Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet pyrittiin kuvaamaan selkeästi, samoin tutkimusmateriaalin säilytys. Saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksen saaneen asianmukaisen luvan. Siinä myös kerrottiin minne tutkimusta tehdään ja missä se julkaistaan. Saatekirje löytyy tämän opinnäytetyön liitteenä. (Liite 1)

Mitä suurempi riski tutkimukseen sisältyy tutkittavan kannalta, sitä enemmän tutkittavalle on annettava tietoa tutkimuksesta. Riskillä tarkoitetaan esimerkiksi tutkimuksen aikana aiheutuva haittaa tutkittavalle tai tutkijan arvioimaa myöhempää haittaa. (Hirsjärvi, Remes & Saravaara 2004, 27) Tutkijan olisi siis ajateltava tutkittavan etua. Yleensä tutkittava luottaa hänelle annettuun informaatioon. Tutkijan tulisi täten kertoa tarkasti, mitä tutkimukseen lupautuminen tarkoittaa ja mitä tiedossa olevia seurauksia siitä on. Tutkija on eettisesti vastuullinen tutkittavista. Tässä tutkimuksessa kaikki vastaajat olivat täysi-ikäisiä. He eivät kuuluneet erityisen haavoittuvaan ryhmään, eikä tutkimuksella koettu olevan haittavaikutuksia heidän työssään tai muussa elämässä. Tutkittavilla oli jo jonkinasteinen tietoperusta tutkimuksesta, sillä he olivat aiemmin hyödyntäneet kesätyöprojektia työväliseenä. Tutkimus sijoittui vastaajien ammatilliseen ympäristöön, eikä henkilökohtaiseen elämään. Toisaalta tutkimus kohdistui myös sosiaalityön asiakkaina oleviin nuoriin, joita voitaisiin pitää herkkänä asiakasryhmänä. Keneenkään asiakkaaseen ei kuitenkaan viitattu yksilöllisellä tasolla, vaan asiakkaista kysyttiin yleisellä tasolla. Yksikään asiakas ei myöskään ollut tunnistettavissa tutkimuksessa.

Keskeinen käsite tutkimuksen luottamuksellisuudessa on anonymiteetti. Täydellinen anonymiteetti voi kuitenkin olla haastavaa, sillä esimerkiksi tutkimukseen vastaamattomien muistuttaminen tulisi mahdottomaksi. Tutkija ei voi luottamuksellisuudesta puhuessaan luvata enempää kuin hän pystyy käytännössä täyttämään. Myös tietojen julkistamisvaiheessa tulee pitää huolta luottamuksellisuuden säilyttämisestä ja anonymiteettisuoja. Tuloksia julkistettaessa on siis huolehdittava siitä, ettei tutkittavien henkilöllisyys paljastu. Mitä arkaluontoisemmasta aiheesta on kysymys, sitä tiukemmin on suojattava anonymiteettiä. Tutkijan tulee huomioida anonymiteettiin liittyvät mahdolliset riskit ja niiden seuraukset. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006) Tässä tutkimuksessa anonymiteetti ei ollut täysi siinä mielessä, että tutkijalla oli lista työntekijöistä kelle kysely lähetettiin. Vastaanottajalista hyödynnettiin myös muistutussähköpostin lähettämisessä. Yksikään vastaus ei kuitenkaan ollut yhdistettävissä kehenkään tiettyyn henkilöön. Anonymiteettia

vahvasti se, että tulokset purettiin kysymys kerrallaan, luokiteltiin ja sen jälkeen tulkittiin kokonaisuutena. Tavoitteena ei ollut yksittäisten vastausten tulkitseminen.

Tutkimusprosessin eettiset näkökulmat voidaan jakaa kolmeen luokkaan. Ensimmäiseksi voidaan pohtia tutkimusaiheen eettistä oikeutusta; miksi juuri kyseisen ilmiön tutkiminen on perusteltua? Tämän pohtiminen on erityisen tärkeää, kun kyseessä on sensitiivinen tutkimusaihe tai tutkittavat haavoittuvia. Toinen pohdinnan arvoinen asia tutkimuksen eettisessä arvioinnissa on tutkimusmenetelmät, eli saadaanko tavoiteltava tieto aiotuilla aineistonkeruumenetelmillä? Kolmas eettinen näkökulma liittyy tutkimusaineiston analyysiin ja raportointiin. Tutkijan on analyysivaiheessa toimittava siten, ettei esimerkiksi litteroiduissa haastatteluissa ole nähtävissä tutkittavien oikeita nimiä. Tutkimuksessa on tuotava esiin, miten prosessi on edennyt ja miten esitetyt tulokset on saatu - pelkkä tulosten esittäminen ei riitä. Opinnäytetöissä lukijalle on tarjottava välineitä prosessin etenemisen seuraamiseen, tutkimusprosessin on siis oltava läpinäkyvä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

Tässä tutkimuksessa pyrittiin huomioimaan kaikki nämä kolme luokkaa: oikeutus, menetelmät ja raportointi. Aiheen tutkiminen on perusteltua jo aiemmin esitetystä yhteiskunnallisesta näkökulmasta sekä sen hyödyllisyydestä työnantajalle. Toiseksi aineistonkeruussa huomioitiin tutkimusmenetelmien soveltuvuus. Kolmanneksi, tutkimusprosessi pyrittiin pitämään läpinäkyvänä viestimällä avoimesti tutkimuksen tarkoituksista, sekä kuvaamalla yksityiskohtaisesti miten tuloksiin ja johtopäätöksiin päädyttiin. Myös tähän opinnäytetyöhön on avoimesti kirjattu tutkimusprosessin eteneminen.

Jo aiemmin mainittujen tekijöiden lisäksi, huolellisuus tutkimusmateriaalin säilyttämisessä on olennaista. Kyselylomakkeita tulee käsitellä huolellisesti, esimerkiksi niin ettei ulkopuolisilla ole mahdollisuutta päästä niihin käsiksi. Kyselyvastaukset säilytettiin lukollisessa kaapissa. Opinnäytetyön valmistuttua kyselyvastaukset hävitetään asianmukaisesti.

8 Pohdinta

8.1 Johtopäätökset

Tässä osioissa peilataan kyselyn tuloksia kappaleessa kaksi esitettyihin tutkimuskysymyksiin sekä kirjallisuuskatsaukseen. Lisäksi sosiaalityöntekijöiden vastauksia kyselyyn verrataan nuorten työtyytyväisyyskyselyissä antamaan palautteeseen. Työtyytyväisyyskyselyn ja opinnäytetyön kyselyn vastaukset eivät ole suoraan verrattavissa, sillä kysymykset eivät ole samoja. Toisaalta kysymykset noudattavat pääpiirteittäin samoja suuntia, joten havaittavissa on suuntaa-antava korrelaatio.

Vastaus tutkimuksen ydinkysymykseen: ”Mitä merkityksiä opiskelijoiden kesätyöprojektilla on sosiaalityön välineenä?” on ytimekäs: monia. Kyselyssä selvitettiin erikseen projektin merkityksiä nuorille, sekä projektin merkityksiä työntekijöille. Etenkin projektin tärkeys nuorille korostui työntekijöiden vastauksissa. Merkitykset olivat sekä abstrakteja, että konkreettisia. Projektin luo siis kokonaisvaltaista hyvinvointia nuorille. Tämä kattaa henkisen hyvinvoinnin, jonka alle luokitellaan itsetunnon kohottaminen ja tunteet niin arvokkuudesta kuin onnistumisista ja pärjäämisestä. Itsearvostuksen tunteet heijastuvat myös sosiaalisiin hyvinvointiin, vaikuttaahan se miten näemme itsemme myös kanssakäymisiin muiden kanssa. Lisäksi sosiaalisen hyvinvointiin liittyy tuen ja ymmärryksen saamisen projektin kautta.

Kirjallisuuskatsauksessa käsiteltiin nuorten lisääntyneitä tarvetta toimeentulotuelle ja taloudellisten ongelmien negatiivisia vaikutuksia elämänlaatuun. Taloudellinen hyvinvointi painottui merkittävimpana työntekijöiden vastauksissa. Tähän liittyi aivan konkreettisesti se, että nuorella on enemmän rahaa käytössään työn takia, kuin myös se, että rahan itse tienaaminen on tärkeä tunne ja luo merkityksellisyyttä. Kiinnostavaa oli huomata, että taloudellinen näkökulma ei painottunut yhtä vahvasti nuorten omissa vastauksissa. Nuoret sen sijaan korostivat uuden oppimista, tulevaisuuden näkymiä sekä osallisuutta. Osallisuutta - työ ja talous sen osatekijöinä - käsiteltiin myös kirjallisuuskatsauksessa. Etenkin nuorten vastauksissa korostui yhteisöön kuulumisen tärkeys. Nuoret korostivat sen merkitystä, että kokee olevansa hyödyllinen osa yhteiskuntaa.

Kirjallisuuskatsauksessa avattiin sosiaalityön määritelmiä ja tavoitteita. Siinä esiintyi tulkinta ongelmien torjumisesta sekä myönteisten muutosten aikaansaaminen. Lisäksi korostettiin sosiaalityön roolia yhteiskunnallisen muutoksen aikaansaajana sekä yksilön voimauttajana ja valtauttajana. Nämä ulottuvuudet esiintyivät jossain määrin sosiaalityöntekijöiden arvioissa projektin merkityksiä omassa työssään. Erityisesti yhteiskunnallinen konteksti jäi suppeaksi. Toisaalta sosiaalityöntekijät kokivat projektin saavan aikaan myönteistä muutosta asiakkaidensa elämässä. Tulkitsen myös vastauksissa esiintyneen taloudellisen itsenäisyyden voimaantumisen keinoksi.

Sosiaalityöntekijöiltä saatu palaute ja heidän antamansa arvosanat korreloivat nuorten heille antaman palautteen kanssa. Nuorten omat vastaukset työtyytyväisyyskyselyihin olivat kuitenkin työntekijöiden vastauksia positiivisempia. Suurin osa nuorista on tyytyväisiä projektiin, mutta joukossa oli muutama, jolle kokemus ei ollut mieluista. Hieman huolestuttavaa on vastauksissa ilmennyt palautteen puute nuorille. Kaikki sosiaalityöntekijät ole pitäneet yhteyttä nuoreen työllistymisen jälkeen. Toisaalta on mahdollista, että nuoren tarve sosiaalityöhön on sillä hetkellä väistynyt työllistymisen kautta.

Asiakasprosessin sujuvuutta kysyttiin niin sosiaalityöntekijöiltä kuin myös nuorten tyytyväisyyskyselyssä. Sujuvuus linkittyy kirjallisuuskatsauksen kappaleeseen ”Nuori sosiaalityön asiakkaana.” Siinä korostettiin palvelujärjestelmän selkeyden tärkeyttä nuorille. Niin nuoret kuin sosiaalityöntekijät ilmaisivat tyytyväisyytensä sujuvuuteen. Tämä oli positiivinen tutkimustulos etenkin huomioiden projektin kolmivaiheisuuden - sosiaalityöntekijän lähete, projektityöntekijän haastattelu ja työnantajan haastattelu. Kirjallisuuskatsauksessa esitettiin huoli siitä, ettei palvelujärjestelmä huomio nuorten moninaisuutta tai osallisuutta. Kesätyöprojekti mielestäni huomioi nuorten moninaisuuden, sillä haastattelussa pyritään selvittämään nuoren elämäntilanne, kiinnostuksen kohteet sekä ammatillinen suuntautuminen. Tätä tietoa hyödynnetään työpaikkaa tarjottaessa. Nuoret otetaan mukaan päätöksentekoon, eikä sitä tehdä heidän puolestaan. Lisäksi nuorelle tarjotaan mahdollisuutta olla aktiivisina toimijoina oman tilanteensa kohottamiseksi.

Kyselylomakkeessa kysyttiin osallistujien valitsemista projektiin ja erityisryhmien suosimista. Kirjallisuuskatsauksessa käsiteltiin työttömyyteen vaikuttavia tekijöitä kuten syrjintää. Projektiin valitsemisen kriteereissä nousikin esille tarve, muuta myös motivaatio. Toisaalta nuorten aktiivisuus ja oma-aloitteisuus palkittiin sillä, että he pääsivät kesätöihin projektin kautta, toisaalta projektia tarjottiin apukeinoina hankalimassa tilanteessa oleville nuorille. Maahanmuuttajat korostuivat ryhmänä, jolle projektipaikkoja erityisesti tarjottiin. Tämä korreloi jo johdannossa esitetyn ajatuksen kanssa siitä, että maahanmuuttajien on hankalampaa työllistyä kuin valtaväestön. Nuorten omissa vastauksissa nousi esille kiitollisuus työllistymisestä projektin kautta, sillä työllistyminen muuta kautta koettiin hankalaksi. Nuoret eivät kuitenkaan eritelleet vastauksissaan syitä työllistymisen vaikeudelle.

Tämä työn koettu tärkeys, motivaatio työntekoon ja työllistymisen vaikeus linkittyvät Arhinmäen ja Kataisen johdannossa esitettyihin ideoihin (Opetus- ja Kulttuuriministeriö 2011; Valtioneuvosto 2011). Nuoret tarvitsevat selkeästi tukea työnhakuun ja ovat kiitollisia kun sitä saavat. Arhinmäki korosti nuoren kuulemistä ja aitoa kohtaamista. Tämä korostui myös nuorten vastauksissa palautekyselyyn. Monet olivat tyytyväisiä siihen, että heidän mielipiteitään oli kuunneltu työnhaussa.

Lähetteen riittävyys oli yksi tutkimuksen kohde. Sosiaalityöntekijöiden vastauksista voidaan tehdä johtopäätös, ettei lähetteitä ole riittävästi nuorille jaettavaksi. Etenkin korostui sellaisten nuorten halukkuus päästä mukaan projektiin, joille se on jo entuudestaan tuttu joko oman kesätyön tai kavereiden kokemusten perusteella. Toisaalta nämä nuoret eivät olekaan projektin ensisijaista kohderyhmää, vaan juuri he, jotka eivät ole aiemmin työllistyneet projektin kautta. Nuoret itse ilmaisivat toiveita projektin jatkuvuudesta tyytyväisyyskyselyssä. Lisäksi monet toivoivat itselleen mahdollisuutta osallistua projektiin

uudelleen. Sekä nuorten että työntekijöiden vastauksissa korostui suuri tarve projektille ja toive sen jatkosta.

8.2 Kehitysideat

Seuraavat kehitysideat on kerätty tutkimuksen tuloksista. Erityisesti kehitysideoiden laadinnassa on hyödynnetty vastauksia tutkimuksen kolmanteentoista kysymykseen, jossa työntekijöiltä suoraan pyydettiin kehitysideoita. Toisaalta parannusehdotuksia ilmeni myös muissa vastauksissa, esimerkiksi projektin sujuvuuteen liittyen.

Suurin osa työntekijöiltä tulleista kehitysideoista liittyi projektin laajentamiseen. Laajentaminen liittyi niin projektiin itseensä kuin asiakasryhmiin. Vastaavaa projektia toivottiin muillekin kuin opiskelijoille, esimerkiksi työttömille. Vastauksissa myös kerrottiin kuinka nuoret mielellään työskentelisivät opintojensa ohella muutenkin kuin kesällä. Kesätyöprojektilta toivottiin siis myös ajallista laajentamista. Lisäksi ehdotettiin apua alkuvuoden itsenäiseen työnhakuun, tämä voisi koskea esimerkiksi valmistuvia opiskelijoita.

Toinen kehitysidea oli yhteistyön tiivistäminen eri toimijoiden välillä. Tähän ehdotettuja tapoja oli muun muassa se, että työntekijä menisi tapaamaan nuorta tämän kesätyöpaikalla. Idea varmasti helpottaisi seurantaa ja voisi osaltaan ennaltaehkäistä väärinkäsitysten ja ristiriitatilanteiden syntymistä tai helpottaa niiden ratkaisussa. Näin nuori saisi myös lisää tukea työssään, joka monille on ensimmäinen.

Myös toive tiiviimmästä yhteistyöstä työllistymisen tuen kanssa ilmeni. Toivetta ei tarkennettu, mutta siihen voisi liittyä kattavampi tiedottaminen projektista, joka oli mainittu yhtenä kehitysideana toisessa vastauksessa. Tiedottamiseen voisi kuulua esimerkiksi tiedotteen lähettäminen projektissa olevista vapaana olevista työpaikoista. Paikat vaihtelevat vuosittain, joten työntekijän on tärkeää olla ajan tasalla nuorille tarjottavista tehtävistä. Mikäli nuorten työtyytyväisyyskyselyitä jatketaan, olisi hyvä välittää kootut tulokset eteenpäin myös nuorten sosiaalityöntekijöille. Täten he pysyisivät ajan tasalla nuorten tilanteesta yleisesti, sekä projektin vahvuuksista ja kehityskohteista.

Muutamassa vastauksessa ilmeni toive teknologisesta kehityksestä. Faksi on kieltämättä vanhanaikainen väline viestintään. Lisähaaste vuosittain on ollut se, että faksit eivät useinkaan toimi, ja työntekijät joutuvat soittamaan perään tarkistaakseen ovatko nuoren tiedot tulleet perille työllistymisen tukeen. Jonkinlainen e-lomake, tai jopa sähköpostilomake olisi paljon näppärämpi vaihtoehto.

Ennen kaikkea vastauksissa korostui kuinka tärkeää on tarjota nuorille mahdollisuuksia. Työntekijöiden vastauksista pystyi tulkitsemaan, että sellaisetkin nuoret joiden suhteen

työntekijä oli ollut epävarma, yllättivät positiivisesti. Se, että nuorille tarjotaan aktiivista roolia oman elämäntasonsa kohottajana on kallisarvoista. Keskeiset johtopäätökset ja kehitysideat tuodaan esille alla olevassa taulukossa.

<u>Keskeiset johtopäätökset ja kehitysideat</u>
-
Kesätyöprojektin merkitykset ovat moniulotteisia
Projektin on erityisen merkityksellinen nuorille
Työntekijät korostivat taloudellisia merkityksiä, nuoret osallisuutta ja uuden oppimista
Nuoret kokevat projektin positiivisemmin kuin työntekijät
Maahanmuuttajat korostuivat asiakasvalinnassa
Lähetettä ei ole riittävästi
Projektin toivotaan jatkoa ja laajenemista
Yhteistyön tulisi olla tiiviimpää eri toimijoiden välillä
Teknologinen kehitys olisi suotavaa

Nuoriin tulee uskoa ja heille tulee tarjota mahdollisuuksia

Taulukko 3: Keskeiset johtopäätökset ja kehitysideat

8.3 Jatkotutkimuksen aiheet

Tutkimusta tehdessä ja tuloksia kirjatessa syntyi ideoita jatkotutkimuksen aiheiksi. Ensinnäkin olisi hyödyllistä tehdä jatkotutkimusta projektin kautta työllistyneistä nuorista. Seuranta täydentäisi ja tarkentaisi tällä tutkimuksella saatuja tietoja. Sen kautta voitaisiin tarkemmin selvittää joitakin tutkimuskysymyksiä. Nuorilta voitaisiin jälkikäteen selvittää helpottiko kesätyökokemus työnsaantia seuraavina vuosina. He voisivat reflektoida projektin merkityksiä jälkikäteen, jolloin monet asiat näyttäytyvät eri tavoin.

Nuorison hyvinvointia, osallisuutta sekä työttömyyttä ja sen vaikutuksia on yleisellä tasolla tutkittu paljon. Lisää tutkimustietoa kaivattaisiin kuitenkin erityisryhmien, kuten maahanmuuttajanuorten työllistymisestä. Myös nuorten kokemuksia erilaisista työllistymispalveluista olisi mielekästä kerätä.

8.4 Reflektio

Opinnäytetyön laatiminen oli haastava, mutta antoisa ja opettavainen kokemus. Prosessin alkuvaiheessa korostui selkeän suunnitelman laatimiseen tärkeys. Suunnitelma ja rakenne ohjasivat työtä konkreettisesti ja systemaattisesti eteenpäin. Opinnäytteen suunnitelmaseminaari auttoi siis huomasti sysäämään työn alulle.

Haasteellista prosessissa oli etenkin kirjallisuuskatsauksen laatiminen. Tutkimusongelma ei linkittynyt suoraan mihinkään teoriaan, josta olisi saanut yhtenäisen pohjan työlle. Sosiaalityö on varsin laaja käsite, ja oli haastavaa löytää tärkeimmät aihepiirit kirjallisuuskatsaukseen. Kirjallisuuskatsauksen eri osioita oli hankala linkittää toisiinsa, ne tuntuivat alussa jäävän irrallisiksi palasiksi. Tulosten peilaaminen kirjallisuuskatsauksen käsitteisiin kuitenkin tuntui oikeuttavan valitut käsitteet, sillä tuloksissa ilmeni niihin liittyvää tietoa. Peilaaminen myös yhtenäisti kirjallisuuskatsausta nuorten hyvinvointia ja sosiaalityötä avaavana kokonaisuutena.

Alkuperäisessä aikataulussa pysyminen oli haastavaa. Aikataulutusta olisi helpottanut se, jos jo prosessin alussa olisi sovittu välipäivämääriä tekstiosioden palauttamiselle, tai alustava päivämäärä arvioivalle seminaarille. Etenkin työn alussa kirjoittaminenkin tuntui hankalalta.

Opinnäytetyöhön liittyvät ajatukset pyörivät päässä, mutta niitä oli vaikea saada paperille. Kuitenkin vain kirjoittamalla voi edetä, ja prosessin aikana oli helppo huomata, että huonokin teksti on parempaa kuin tyhjä paperi. Huonosta voi lähteä muokkaamaan parempaa.

Tutkimuksen otanta - 17 vastausta - jäi melko pieneksi. Tämä herätti jälkikäteen kysymyksen aineistonkeruumenetelmän sopivuudesta. Vaikka kysely tuntui kaikin puolin kätevältä menetelmältä, olisi haastattelu ehkä ollut sopivampi valinta niin pienelle vastaajajoukolle. Tosin haastatteluja olisi ollut realistista toteuttaa noin viisi, jolloin otanta olisi ollut vielä pienempi.

Tulosten luokittelu, johtopäätökset sekä kehitysideoiden laatiminen sen sijaan oli varsin antoisaa. Oli aidosti kiinnostavaa lukea työntekijöiden vastauksia, ja hienoa nähdä että he olivat panostaneet vastauksiin ajattelemalla kysymyksiä monelta eri kannalta. Oli innostavaa perehtyä aiheeseen, josta oli aidosti kiinnostunut.

Antoisaa oli myös nuorten elämänkulkuun syventyminen. Kuten jo johdannossa todettiin, nuoruus on on jännittävää aikaa lukuisten muutosten, haasteiden ja mahdollisuuksien takia. Oli kiinnostavaa lukea syrjäytymiseen ja työllistymiseen vaikuttavista tekijöistä, ja toisaalta ymmärtää nuorten suuri potentiaali. Tutkimus herättikin minussa kiinnostuksen perehtyä syvemmin nuoruuteen kehitysvaiheena, nuorisotutkimukseen ja nuoriin sosiaalityön asiakkaina, ja vahvasti haluani työskennellä nuorten kanssa tulevaisuudessakin.

Opinnäytetyön tekeminen syvensi ymmärrystäni ilmiöistä, kuten työn merkityksestä nuoren hyvinvoinnille ja osallisuuden tärkeydestä. Ennen kaikkea opinnäytetyön laatiminen oli oiva tapa päättää työskentely hienona pitämäni projektin parissa. Sain mahdollisuuden koota yhteen projektin parissa vietetyt hetket ja niiden herättämät ajatukset. Opiskelijoiden kesätyöprojektin projektityöntekijänä viettämäni vaiherikkaat vuodet ovat opettaneet minulle empatiaa, läsnäoloa, ymmärrystä ja kärsivällisyyttä. Olen saanut olla mukana kehittämässä projektia vuosi vuodelta. Olen kohdannut satoja mahtavia, inspiroivia ja motivoituneita nuoria ja saanut tarjota heille konkreettista apua. Kiitos tästä kaikille mukana olleille nuorille ja työntekijöille, sekä esimiehelleni ja perehdyttäjälleni.

Lähteet

- Ahlgren-Leinvuo, H. 2014. Kuuden suurimman kaupungin toimeentulotuki vuonna 2014. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja. Helsinki: Edita. Luettu 9.1.2017
http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/15_06_18_Kuusikko_toimeentulotuki_rapo_rtti_2015.pdf
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino
- Euroopan yhteisöjen komissio. 2009. EU:n nuorisostrategia - Satsataan nuorten vaikutusmahdollisuuksiin. Bryssel: Euroopan Komissio. Luettu 24.5.2016.
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=URISERV%3Aef0015>
- Helkama, K. 2009. Moraalipsykologia. Hyvän ja pahan tällä puolen. Porvoo: Edita.
- Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden virasto. 2016. Toimeentulotukea saaneet nuoret.
<http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/tulevaisuuden-hallinta/toimeentulotukea-saaneet-nuoret>
- Hiltunen, L. 2008. Jyväskylän yliopisto. Kyselyn edut ja haitat. Luettu 26.11.2016.
<http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/kyselytutkimus.pdf>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki : Tammi
- Hyvinvointikertomus. Luettu 22.5.2016.
www.hyvinvointikertomus.fi
- IFSW:n ja IASSW:n Virallinen sosiaalityön määritelmä. Luettu 25.5.2016
http://www.talentia.fi/files/251/Sosiaalityon_maaritelma.pdf
- Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Jyväskylä: Gummerus.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu
- Karjalainen, V. & Hannikainen-Ingman, K. 2012. Sosiaalityön nuoret toimeentulotuen asiakkaat - kuntoutuksellisesti syrjässä? Kuntoutus 4 /2012. Kuntoutussäätiö, 47-53. Luettu 4.1.2016.
https://kuntoutusportti.fi/files/attachments/kuntoutus-lehden_artikkelit/2012/karjalainen-ja-hannikainen-ingman.pdf
- Maahanmuuttoyksikkö. Helsingin kaupunki. 2016. Luettu 23.1.2016.
<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/maahanmuuttajien-tuet-ja-palvelut/maahanmuuttoyksikko/>
- Matthew, D. & Sutton, C. 2011. Social research. An introduction. 2 painos. Lontoo: Sage.
- Myllyniemi, S. (toim.) Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusseura ja tekijät. 2015. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Luettu 9.1.2016.
https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2016/01/Nuorisobarometri_2015_ISSUU.pdf
- Nuorisolaki 1285/2016. Luettu 28.1.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Nuorten sosiaalityö ja toimeentulotuki. Helsingin kaupunki. Luettu 23.1.2016.
<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/nuorten-palvelut/sosta/>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2011. Nuoret osaaviksi ja työelämään. Luettu 4.1.2017.
http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2011/09/nuorten_yhteiskuntatakuu.html

Paananen, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 22.5.2016.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102984/THL_RAPO52_2012_web.pdf?sequence=

Palola, E., Hannikainen-Ingman, K. & Karjalainen, V. 2012. Nuoret koulutuspuodokkaat sosiaalityön asiakkaina - tapaustutkimus Helsingistä. Tampere: Juvenes Print. Luettu 8.1.2017. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90872/URN_ISBN_978-952-245-632-8.pdf?sequence=1

Pojjula, S. 2003. Miten selviytyä työpaikan menetyksestä. Helsinki: Kirjapaja.

Raunio, K. 2009. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Luettu 25.4.2016.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Salmi, R. 2014. Mikä meitä ohjaa? Sosiaalityöntekijöiden kokemuksia Tampereen sosiaalityön strategian ohjauskyvystä. Pro-gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampere. Luettu 9.1.2017.
<https://tampub.uta.fi/handle/10024/96146>

Sosiaalinen ja taloudellinen tuki. Helsingin kaupunki. Luettu 23.1.2016.
<http://www.hel.fi/www/sote/fi/palvelut/palvelukuvaus?id=2893>

Suomen virallinen tilasto. 2012. Sijoittuminen koulutuksen jälkeen. Helsinki: Tilastokeskus. Luettu: 22.5.2016. http://www.stat.fi/til/sijk/2012/sijk_2012_2014-02-12_tie_001_fi.html

Statista. 2017. The Statistics Portal. Youth unemployment rate in Europe (EU member states) as of October 2016 (seasonally adjusted). Luettu 4.1.2017..
<https://www.statista.com/statistics/266228/youth-unemployment-rate-in-eu-countries/>

Tenhunen-Ruotsalainen, L. & Väisänen, K. 2012. Työ on paras tapa kiinnittää nuori yhteiskuntaan. Helsingin Sanomat 7.3.2012. Luettu 2.1.2017.
<http://www.hs.fi/mielipide/art-2000004860929.html>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Hyvinvointi- ja terveyserot. Nuoret. Luettu 25.5.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elamankulku/nuoret>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Hyvinvointi- ja terveyserot. Osallisuus. Luettu 22.5.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Toimeentulotuen myöntämisen perusteet. Luettu 24.5.2016.
<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/toimeentulotuki/perusteet>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Työllisyys- ja yrittäjyysosaston raportti. Nuorten yhteiskuntatakuu 2012. Luettu 4.1.2017.
http://www.nuorisotakuu.fi/files/34024/Nuorten_yhteiskuntatakuu_2013_-raportti.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö. Tietoa Nuorisotakuusta. Luettu 24.5.2016.
http://www.nuorisotakuu.fi/tietoa_takuusta

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2008. Työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuskatsaus: Työttömyys vaikuttaa haitallisesti terveyteen ja hyvinvointiin. Luettu 4.1.2017.
http://www.tem.fi/index.phtml?96107_m=91726&s=3407

Työllistymisen tuki. Helsingin kaupunki. Luettu 23.1.2016.
<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/tyollistymisen-tuki/>

Valtioneuvosto. 2011. Luettu 4.1.2017. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011.
http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/72-paaministeri-jyrki-kataisen-hallituksen-ohjelma

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Luettu 27.1.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Julkaisemattomat lähteet

Kauppi, A. 2016. Työllistymisen tuen ohjeet . Helsinki.

Liitteet

Liite 1: Tutkimuskysely ja saatekirje	48
---	----

Liite 1: Tutkimuskysely ja saatekirje

SAATEKIRJE

Helsinki 7.10.2016

HYVÄ VASTAANOTTAJA

Opiskelen Laurea-ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveystieteiden yksikössä sosionomin tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Tutkin opinnäytetyössäni Helsingin kaupungin työllistymisen tuen opiskelijoiden kesätyöprojektin merkityksiä sosiaalitoimen välineenä. Olen toiminut projektityöntekijänä kyseisessä projektissa vuosina 2014, 2015 ja 2016. Tutkimuksen tavoitteena on saada syvempi ymmärrys projektin merkityksistä ja kehittää projektia edelleen.

Opinnäytetyö toteutetaan asteikko- ja avoimia kysymyksiä sisältävänä kyselynä, johon kutsun teidät osallistumaan. Osallistuminen merkitsee oheisen kyselylomakkeen täyttämistä ja palauttamista. Osallistuminen kyselyyn on vapaaehtoista, anonyymia ja luottamuksellista. Tutkimuksen tekemiseen on saatu asianmukainen lupa. Antamanne vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Pyydän teitä palauttamaan kyselylomakkeen sisäisessä postissa alla olevaan osoitteeseen 28.10.2016 mennessä.

SOTE/ Helsingin TYP, tiimi 1/ Reenkola Emmi 4. krs.

PL 8680

Opinnäytetyöni ohjaajana toimii lehtori Johanna Häkkinen, Laurea AMK puh. 040 715 6282 ja yhteyshenkilönä Helsingin kaupungilla työvoimasuunnittelija Anelma Kauppi puh. 09 3104 6720. Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan Internetissä osoitteessa www.theseus.fi

Ystävällisin terveisin,

Emmi Reenkola

emmi.reenkola@student.laurea.fi

0449703949

Taustatietoja

Vastausohjeet:

Kysymys 1-2: Rastita oikea vaihtoehto.

Kysymykset 3-4: Kirjoita vapaamuotoinen vastaus.

1. Työpaikka

- Nuorten sosiaalityö Sosiaalisen ja taloudellisen tuen sosiaalityö
- Maahanmuuttajapalvelut Muu

2. Alue

- Länsi Itä Etelä Pohjoinen Keskinen Muu

3. Kuinka monena vuonna olet lähettänyt nuoria projektiin? _____

4. Kuinka monelle nuorelle arvioit antaneesi lähetteen kesätyöprojektiin?

Tutkimuskysymykset

Vastausohjeet:

Kysymykset 5-6: Ympyröi oikea vastaus.

Kysymykset 7-14: Kirjoita vapaamuotoinen vastaus. Tarvittaessa voit jatkaa vastauksia erilliselle paperille.

5. Kuinka sujuva projektin asiakasprosessi mielestäsi on?

- 5 Erittäin sujuva
- 4 Sujuva
- 3 Melko sujuva
- 2 Jossain määrin sujuva
- 1 Ei lainkaan sujuva

6. Minkä arvosanan antaisit projektille kokonaisuudessaan?

- 5 Erittäin hyvä
- 4 Hyvä

- 3 Keskiaverto
- 2 Huono
- 1 Erittäin huono

7. Miten sinua on ohjeistettu projektista työntekijänä työpaikallasi?

8. Onko työpaikallasi riittävästi lähetteitä nuorille annettavaksi?

9. Miten valitset projektiin osallistuvat nuoret kriteerit täyttävien joukosta?

10. Mitä palautetta olet saanut projektiin osallistuneilta nuorilta?

11. Mitä merkityksiä projektilla on mielestäsi nuorille?

12. Mikä merkitys projektilla on omassa työssäsi?

13. Miten kehittäisit projektia?

14. Muita kommentteja

Kiitos ajastasi!